

คู่มือแนวทางการกำหนดมาตรการควบคุมภายใน ที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคล

ในการป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ
เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

พิมพ์ครั้งที่ 2

สารจากประธานกรรมการ ป.ป.ช.

ในยุคที่การค้าการลงทุนขยายตัวอย่างไร้พรมแดน การแข่งขันทางธุรกิจที่เข้มข้นทำให้นานาชาติต่างให้ความสำคัญกับการต่อต้านการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้การค้าการลงทุนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศเป็นไปอย่างโปร่งใสและเท่าเทียม โดยมาตรการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้และได้รับการยอมรับว่าเป็นมาตรการต่อต้านสินบนที่มีประสิทธิภาพก็คือการกำกับดูแลภาคเอกชนที่อาจมีโอกาasเป็นผู้ให้สินบน ด้วยการส่งเสริมให้นิติบุคคลมีมาตรการควบคุมดูแลการจัดการภายในองค์กรของตนเองเพื่อป้องกันมิให้มีการให้สินบนเพื่อประโยชน์ในการทำธุรกิจนั่นเอง คณะกรรมการ ป.ป.ช. เล็งเห็นถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว และพร้อมขับเคลื่อนกฎหมายและมาตรการต่างๆ ให้เห็นผลเป็นรูปธรรม และหากภาคเอกชนซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศมีธรรมาภิบาลที่ดีและประกอบธุรกิจอย่างโปร่งใส ย่อมช่วยส่งเสริมบรรยากาศที่ดีสำหรับการค้าการลงทุนของประเทศ และทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างยั่งยืน

คู่มือแนวทางการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศฉบับนี้เป็นหนึ่งในความมุ่งมั่นตั้งใจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการขับเคลื่อนการต่อต้านการให้สินบน โดยเป็นเครื่องมือใหม่ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิติบุคคลมีแนวทางที่ชัดเจนในการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนของตนเองให้เหมาะสมตามมาตรฐานสากล ซึ่งนอกจากจะสอดคล้องกับกฎหมายแล้ว เหนือสิ่งอื่นใดคือมาตรการนั้นจะส่งผลดีต่อการดำเนินธุรกิจของนิติบุคคลเอง

การที่จะทำให้ประเทศไทยใสสะอาดปราศจากสินบนนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน คณะกรรมการ ป.ป.ช. หวังว่าคู่มือเล่มนี้จะเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความตื่นตัวและสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดในวงกว้าง และหวังว่าทุกภาคส่วนโดยเฉพาะภาคธุรกิจเอกชน จะให้การตอบรับที่ดีและร่วมมือกันเพื่อให้ปัญหาการให้สินบนลดน้อยลงและหมดสิ้นไปจากประเทศไทยในที่สุด ดังวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่ว่า “ประเทศไทยใสสะอาด ไทยทั้งชาติต้านทุจริต” (Zero Tolerance & Clean Thailand)

พลตำรวจเอก

(วัชรพล ประสารราชกิจ)

ประธานกรรมการ ป.ป.ช.

21 สิงหาคม 2560

สารบัญ

สารจากประธานกรรมการ ป.ป.ช.	1
บทนำ	4
บทบัญญัติ มาตรา 176	7
สาระสำคัญและข้อสังเกต	8
ส่วนที่ 1 ทำความเข้าใจความผิดฐานให้สินบน และความรับผิดของนิติบุคคล	11
มาตรา 176 วรรคหนึ่ง	12
มาตรา 176 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่	14
ตัวอย่างการวินิจฉัยความรับผิด	16
ส่วนที่ 2 หลักการพื้นฐานในการกำหนดมาตรการ ควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคล ในการป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ	19
หลักการที่ 1 การป้องกันการให้สินบนต้องเป็นนโยบายสำคัญ จากระดับบริหารสูงสุด	21
หลักการที่ 2 นิติบุคคลต้องมีการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบน เจ้าพนักงานของรัฐ	25
หลักการที่ 3 มาตรการเกี่ยวกับกรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน ต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน	31

หลักการที่ 4	นิติบุคคลต้องนำมาตรการป้องกันการให้สินบน ไปปรับใช้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล	39
หลักการที่ 5	นิติบุคคลต้องมีระบบบัญชีที่ดี	45
หลักการที่ 6	นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคล ที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการให้สินบน	49
หลักการที่ 7	นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุนให้มีการรายงาน การกระทำความผิดหรือกรณีมีเหตุน่าสงสัย	53
หลักการที่ 8	นิติบุคคลต้องทบทวนตรวจสอบและประเมินผล มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ	57
ตัวอย่างการปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบน		60

บทนำ

การให้สินบนเป็นปัญหาเรื้อรังที่เกิดขึ้นในทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งการติดต่อสื่อสารและการค้าการลงทุนที่ไร้พรมแดนในปัจจุบันทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงปัญหาภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงการให้สินบนเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อการแข่งขันทางการค้า ตลอดจนความเสื่อมถอยของสภาพสังคมและเศรษฐกิจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยประเทศไทยก็นับเป็นประเทศหนึ่งที่มีปัญหาดังกล่าวมายาวนาน โดยเฉพาะในบริบทของการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่มักมีผลประโยชน์มหาศาล แต่ที่ผ่านมา กฎหมายของไทยมีบทบัญญัติเอาผิดเพียงแค่การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย ไม่รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเอาผิดกับนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนดังกล่าว ทั้งๆ ที่นิติบุคคลนั่นเองเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการให้สินบน

“

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น สำนักงาน ป.ป.ช. จึงได้จัดทำคู่มือเล่มนี้เพื่อเป็นแนวทางให้กับนิติบุคคลในการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนอย่างเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายของ ป.ป.ช.

และมาตรฐานสากล

”

ด้วยความตระหนักถึงปัญหาข้างต้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558) จึงได้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 123/5 เพื่อกำหนดความรับผิดสำหรับบุคคลที่ให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งกำหนดความรับผิดเฉพาะสำหรับนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนดังกล่าว โดยกฎหมายได้กำหนดโทษปรับที่มีมูลค่าสูง เพื่อให้รัฐได้รับการเยียวยาความเสียหาย เพื่อเอาประโยชน์ที่นิติบุคคลได้ไปโดยมิควรได้คืน และเพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำความผิด ซึ่งต่อมาในปี 2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ได้มีผลบังคับใช้ โดยได้เปลี่ยนเลขมาตรา 123/5 เป็น 176 โดยยังคงหลักการของกฎหมายไว้ดังเดิม ทั้งนี้ การกำหนดฐานความผิดดังกล่าวได้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลซึ่งมีบัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วย

การต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption: UNCAC) และอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศในการทำธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ค.ศ. 1997 (OECD Convention on Combating Foreign Bribery in International Business Transactions)

อย่างไรก็ดี มาตรา 176 ไม่ได้กำหนดให้นิติบุคคลต้องมีความรับผิดชอบผิดเด็ดขาดทุกกรณีที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลได้ให้สินบนกับเจ้าพนักงานของรัฐ โดยหากนิติบุคคลนั้นมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการให้สินบน นิติบุคคลนั้นก็จะไม่มีผิดตามมาตรานี้

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น สำนักงาน ป.ป.ช. จึงได้จัดทำคู่มือฉบับนี้เพื่อเป็นแนวทางให้กับนิติบุคคลในการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนอย่างเหมาะสม โดยได้มีการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีทั้งจากของไทยและจากของต่างประเทศ เช่น คู่มือของ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Transparency International (TI) และ ISO 37001 ซึ่งหลักการ 8 ประการตามคู่มือของ ป.ป.ช. นี้ สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับหลักการของโครงการแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนไทยในการต่อต้านการทุจริต (CAC) ซึ่งคู่มือฉบับนี้เป็นการตีพิมพ์ครั้งที่ 2 เพื่อแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับกฎหมายใหม่ที่แก้ไขในปี 2561 รวมทั้งเพิ่มตัวอย่างแนวปฏิบัติเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่ง่ายและชัดเจนขึ้น

โดยเนื้อหาของคู่มือจะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

- ◆ ส่วนที่ 1: การอธิบายกฎหมาย มาตรา 176 และตัวอย่างกรณีศึกษา
- ◆ ส่วนที่ 2: มาตรการในการป้องกันการให้สินบนที่นิติบุคคลควรนำไปปฏิบัติและตัวอย่างการปรับใช้มาตรการฯ

สำหรับส่วนแรกนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในสาระสำคัญของมาตรา 176 และส่วนที่สองมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางให้กับนิติบุคคลในการกำหนดมาตรการของตนเพื่อป้องกันการให้สินบน โดยหลักการทั้ง 8 ประการที่สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนดล้วนเป็นแนวปฏิบัติตามมาตรฐานสากลซึ่งครอบคลุมมิติต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับนิติบุคคลในการมีและบังคับใช้มาตรการในการป้องกันการให้สินบน โดยจะเป็นหลักการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับนิติบุคคลทุกประเภทและทุกขนาดตามความเหมาะสม ทั้งนี้ในการพิจารณาว่านิติบุคคลมีมาตรการที่เพียงพอหรือเหมาะสมหรือไม่นั้น ไม่อาจมีคำตอบที่ตายตัว หากแต่ขึ้นอยู่กับสภาพของนิติบุคคลนั้น เช่น ลักษณะการประกอบธุรกิจและความเสี่ยงต่อการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นต้น นอกจากนี้ แม้ว่านิติบุคคลจะมีมาตรการป้องกันการให้สินบนที่สอดคล้องกับหลักการของ ป.ป.ช. ก็ตาม ก็ไม่ได้เป็นเครื่องรับรองว่านิติบุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบหากมีการให้สินบนเกิดขึ้น เนื่องจากในการพิจารณา

ความรับผิดชอบ จำเป็นต้องอาศัยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานประกอบอื่นๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์กันต่อไปในชั้นศาล อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติตามแนวทางของสำนักงาน ป.ป.ช. จะเป็นประโยชน์สำหรับนิติบุคคลในการมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนที่ใช้ได้จริงและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล อันจะส่งผลดีต่อการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนของนิติบุคคลนั่นเอง

นอกจากนี้ สำนักงาน ป.ป.ช. ยังมีการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาสำหรับนิติบุคคลเพื่อป้องกันการให้สินบน (Anti-Bribery Advisory Service: ABAS) ภายใต้สำนักกิจการและคดีทุจริตระหว่างประเทศ เพื่อให้ข้อมูลและคำปรึกษาเชิงวิชาการเกี่ยวกับมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ดีของสากล เรื่องมาตรการของนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ โดยผู้ที่สนใจสามารถติดตามข่าวสารกิจกรรมได้ที่ www.nacc.go.th/abas

สำนักงาน ป.ป.ช. คาดหวังว่าคู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านไม่ว่าจะเป็น นิติบุคคลไทยหรือนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในไทยซึ่งอาจจะเป็นนิติบุคคลขนาดใหญ่หรือนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) หน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ที่สนใจ โดยนอกจากความเอาใจจริงเอาใจของหน่วยงานภาครัฐในการจัดการกับฝั่งเจ้าพนักงานของรัฐผู้เรียกรับสินบนแล้ว สำนักงาน ป.ป.ช. เชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการต่อต้านการให้สินบน ซึ่งหากทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ ย่อมจะทำให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลง เกิดความโปร่งใสและความเสมอภาคในการแข่งขันทางธุรกิจ อันจะส่งผลต่อความเจริญอย่างยั่งยืนของสภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมต่อไป

คณะผู้จัดทำ
มกราคม 2562

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

มาตรา 176

ผู้ใดให้ ขอลให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำ อันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลใดและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรานี้ และต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่า แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

นิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึงนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยและนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย

บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึงผู้แทนของนิติบุคคล ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคลนั้น ไม่ว่าจะมิหน้าที่และอำนาจในการนั้นหรือไม่ก็ตาม

สาระสำคัญ

- ◆ มาตรา 176 เป็นเรื่องความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ และเป็นเรื่องความรับผิดของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนดังกล่าว
- ◆ ทั้ง “บุคคลธรรมดา” และ “นิติบุคคล” สามารถมีความผิดทางอาญาได้ภายใต้มาตรานี้
- ◆ นิติบุคคลอาจต้องรับผิดในกรณีที่บุคลากรภายในของนิติบุคคลเองหรือบุคคลภายนอกผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจของตนไปให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น
- ◆ นิติบุคคลอาจไม่ต้องรับผิดหากมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมในการป้องกันการให้สินบน
- ◆ การกำหนดมาตรการอย่างไรจึงจะเหมาะสม ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ลักษณะการประกอบธุรกิจความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งการบังคับใช้ได้จริง ฯลฯ จึงต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป
- ◆ โทษ สำหรับ “ผู้ให้สินบน” ได้แก่ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และโทษสำหรับ “นิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน” ได้แก่ โทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

ข้อสังเกต

- ◆ คู่มือเล่มนี้เป็นเพียงแนวทางให้นิติบุคคลนำไปกำหนดมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ อย่างไรก็ตาม แม้นิติบุคคลจะมีมาตรการสอดคล้องกับหลักการของคู่มือฉบับนี้แล้ว ก็ไม่ได้เป็นเครื่องรับรองว่านิติบุคคลนั้นจะไม่ต้องรับผิดหากมีการให้สินบนเกิดขึ้น เนื่องจากนิติบุคคลยังต้องนำมาตรการไปปรับใช้อย่างจริงจังให้เหมาะสมกับสภาพธุรกิจและความเสี่ยงของนิติบุคคล เพื่อให้มาตรการนั้นเป็นมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมอย่างแท้จริง
- ◆ แนวทางตามคู่มือฉบับนี้สามารถนำไปปรับใช้ได้กับนิติบุคคลทุกประเภทและทุกขนาดตามความเหมาะสมของนิติบุคคลนั้น
- ◆ คู่มือฉบับนี้ได้วางหลักการพื้นฐานในการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นให้กับนิติบุคคล และอาจมีการปรับปรุงเป็นระยะตามสถานการณ์และความเหมาะสม หากมีข้อผิดพลาดประการใดทางคณะผู้จัดทำต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้

กรณีพบเบาะแสการกระทำความผิด ท่านสามารถแจ้งได้ที่

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

ที่อยู่ 361 ถนนนนทบุรี ตำบลท่าทราย
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

หมายเลขโทรศัพท์ 0-2528-4800-49

สายด่วน 1205

ยื่นเรื่องร้องเรียนออนไลน์ www.nacc.go.th

รายละเอียดเพิ่มเติม: ศูนย์ให้คำปรึกษาสำหรับนิติบุคคลเพื่อป้องกันการให้สินบน

ABAS ANTI-BRIBERY
ADVISORY SERVICE

สำนักกิจการและคดีทุจริตระหว่างประเทศ
(Anti-Bribery Advisory Service: ABAS)

www.nacc.go.th/abas

หมายเลขโทรศัพท์ 0 2528 4930

“ การกำหนดมาตรการอย่างไร
จึงจะเหมาะสมขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย
เช่น ลักษณะการประกอบธุรกิจ
ความเสี่ยงในการให้สินบน
เจ้าพนักงานของรัฐ
รวมถึงการบังคับใช้ได้จริง ฯลฯ ”

ส่วนที่ 1

“ทำความเข้าใจความผิด
ฐานให้สินบนและความรับผิด
ของนิติบุคคล”

มาตรา 176 วรรคหนึ่ง

(ความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ)

มาตรา 176 วรรคหนึ่ง “ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำความผิดด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ข้อสังเกต มาตรา 176 วรรคหนึ่ง เทียบเคียงได้กับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 144 (ความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงาน)

1. เป็นกรณีเอาผิดกับผู้ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้
2. “สินบน” กล่าวคือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ในที่นี้
 - ▶ ทรัพย์สิน หมายถึง ทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ เช่น เงิน บ้าน รถ
 - ▶ ประโยชน์อื่นใด เช่น การสร้างบ้านหรือตกแต่งบ้านโดยไม่คิดราคาหรือคิดราคาต่ำผิดปกติ การให้อยู่บ้านเช่าฟรี การปลดหนี้ให้ การพาไปท่องเที่ยว
3. มีเจตนาที่จะให้ และรู้ว่าผู้ใดตนจะให้สินบนนั้นเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ
4. เป็นการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ
 - ▶ **“เจ้าพนักงานของรัฐ”** หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และคณะกรรมการ ป.ป.ช.¹
 - ▶ **“เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ”** หมายความว่า ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งด้านนิติบัญญัติ บริหาร ปกครอง หรือตุลาการ ของรัฐต่างประเทศ และบุคคลใด ๆ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ให้แก่รัฐต่างประเทศ รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่สำหรับหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ไม่ว่า โดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง มีตำแหน่งประจำหรือชั่วคราว และได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนอื่นหรือไม่ก็ตาม

¹มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

▶ “เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ” หมายความว่า ผู้ปฏิบัติงานในองค์การระหว่างประเทศหรือผู้ได้รับมอบหมายจากองค์การระหว่างประเทศให้ปฏิบัติหน้าที่ในนามขององค์การระหว่างประเทศนั้น

5. วัตถุประสงค์ในการให้สินบน (มูลเหตุจูงใจ) ได้แก่ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

6. การให้ที่จะเป็นความผิดตามมาตรานี้

▶ เจ้าพนักงานของรัฐ ผู้รับสินบนจะต้อง “มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำที่ต้องการจูงใจนั้น” เช่น ผู้จัดการบริษัทก่อสร้าง มอบเงินให้นายกเทศมนตรีเทศบาลเมือง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาอนุญาตให้ทำการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาล เพื่อจูงใจให้นายกเทศมนตรีอนุมัติให้ปลูกสร้างอาคารได้โดยเร็ว ทั้งๆที่หลักฐานการขออนุญาตก่อสร้างไม่ครบถ้วนพอที่จะอนุญาตได้ อันเป็นการมิชอบด้วยหน้าที่

▶ การให้สินบนจะต้องเป็นการให้เพื่อจูงใจให้กระทำการ “อันมิชอบด้วยหน้าที่” เช่น ให้เงินตำรวจเพื่อไม่ให้จับกุมผู้กระทำความผิด²

▶ การให้สินบนผ่านตัวกลาง เช่น คู่สมรสทั้งที่จดทะเบียนสมรสและไม่จดทะเบียนสมรส ญาติ หรือเพื่อนของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือนิติบุคคลที่จ้างเพื่อเป็นที่ปรึกษาทางธุรกิจ โดยมีเจตนาเพื่อมอบให้กับเจ้าพนักงานของรัฐ ก็เป็นความผิดตามมาตรานี้ แม้ว่าผู้ให้จะไม่ได้อำนาจให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐ โดยตรงก็ตาม

7. โทษตามวรรคนี้ ได้แก่ โทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

วัตถุประสงค์ในการให้สินบน
ได้แก่ “เพื่อจูงใจ
ให้กระทำการ ไม่กระทำการ
หรือประวิงการกระทำ
อันมิชอบด้วยหน้าที่”

² เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (แก้ไขเพิ่มเติม), น. 132

มาตรา 176 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่

(ความรับผิดของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ
เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ)

“ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลใดและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรานี้ และต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่า แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

นิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึงนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยและนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย

บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึงผู้แทนของนิติบุคคล ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคลนั้น ไม่ว่าจะมิหน้าที่และอำนาจในการนั้นหรือไม่ก็ตาม”

สาระสำคัญ

1. บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดความรับผิดของนิติบุคคลในกรณีที่ผู้กระทำความผิดในการให้สินบนเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยหากนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดด้วย

2. บทบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิติบุคคลสอดส่องการทำงานของลูกจ้าง ตัวแทน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลมิให้กระทำความผิด เนื่องจากสภาพโครงสร้างของนิติบุคคลในองค์กรทางธุรกิจในปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น หากลูกจ้างหรือตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ในทุกระดับของนิติบุคคล (โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล) กระทำความผิดโดยการให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล นิติบุคคลต้องรับผิดทางอาญาด้วยหากไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น

3. นิติบุคคลในที่นี้หมายความรวมถึงนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยและนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย

4. องค์ประกอบความผิด

(1) ผู้ให้สินบนเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล โดยมาตรา 176 วรรคสี่ได้ให้นิยามไว้ว่า หมายความว่า ผู้แทนของนิติบุคคล ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล ไม่ว่าจะมิอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม เช่น พนักงาน

ขับรถซึ่งเป็นลูกจ้างของนิติบุคคลไปให้สินบนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศเพื่อให้นิติบุคคลได้รับประโยชน์ในเรื่องของการรับสมัครงาน แม้พนักงานขับรถจะไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องการทำสัญญาหรือธุรกิจของนิติบุคคลก็ตาม แต่ก็ได้ให้สินบนเพื่อประโยชน์แก่นิติบุคคล นิติบุคคลก็ย่อมต้องรับผิดชอบทางอาญาด้วย จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องมีความหมายกว้างกว่าผู้ที่มีอำนาจกระทำแทนบริษัท และไม่ว่าบุคคลดังกล่าวจะมีอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม หรือกรณีที่เป็นส่วนของบริษัทในเครือให้สินบนเพื่อประโยชน์แก่บริษัทแม่ บริษัทแม่ก็ย่อมมีความรับผิดชอบด้วย

(2) ผู้ให้สินบนจะต้องกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยประโยชน์ของนิติบุคคลอาจมีหลายรูปแบบ เช่น เพื่อให้ได้เป็นคู่สัญญากับภาครัฐ เพื่อเพิ่มยอดขายของบริษัท เพื่อประโยชน์ทางภาษี เพื่อประโยชน์ในข้อพิพาทหรือคดีความ เพื่อให้ได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ จากภาครัฐ

(3) นิติบุคคลไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำ ความผิด โดยหากนิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมแล้วย่อมจะเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้ ศาลพิจารณาว่าตัวนิติบุคคลไม่มีความรับผิด แม้บุคคลผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันิติบุคคลจะได้มีการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐเพื่อประโยชน์แก่นิติบุคคลก็ตาม ดังนั้น นิติบุคคลจึงควรวางนโยบายหรือมีการจัดการที่เพียงพอเพื่อป้องกันมิให้เกิดการให้สินบนขึ้น เช่น อาจจะมีการวาง มาตรการภายในเป็นรูปแบบของนโยบายหรือระเบียบภายในของนิติบุคคล มีการประกาศเจตนารมณ์ ในการต่อต้านการทุจริต ควบคุมความเสี่ยงหรือปัจจัยในการให้สินบน เช่น ไม่มีการให้ของขวัญ หรือกระเช้ากับเจ้าพนักงานของรัฐ หรือมีระบบการตรวจสอบภายในที่เหมาะสม โดยรายละเอียด แนวทางในการกำหนดมาตรการจะอยู่ในส่วนที่สองของคู่มือเล่มนี้

5. โทษ

มาตรา 176 วรรคสอง ได้กำหนดโทษสำหรับนิติบุคคลซึ่งมิได้กำหนดค่าปรับตายตัว โดยมีระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้แทนตามกฎหมายของนิติบุคคล เช่น กรรมการผู้จัดการ ผู้มีอำนาจในการจัดการ ต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคลด้วยหรือไม่?

มาตรา 176 ไม่ได้บัญญัติให้บุคคลดังกล่าวต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคลด้วย ทุกกรณี ดังนั้น การวินิจฉัยความผิดจึงต้องพิจารณาเป็นกรณีไป โดยหากบุคคลดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการให้สินบน บุคคลนั้นย่อมมีความผิดตาม มาตรา 176 วรรคหนึ่ง เช่น กรรมการผู้จัดการของบริษัทหลงเชื่ออนุมัติให้พนักงานจ่ายเงินเลี้ยงรับรองเจ้าพนักงานของรัฐ โดยมีเจตนาเพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐกระทำการโดยมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัท กรรมการผู้จัดการย่อมมีความผิดด้วย แต่หากกรรมการผู้จัดการมิได้รับรู้หรือเกี่ยวข้องกับการอนุมัติดังกล่าว แต่พนักงานได้จ่ายเงินในการรับรองเจ้าพนักงานของรัฐไปโดยพลการเพื่อให้บริษัทได้รับประโยชน์ ดังนี้ กรรมการผู้จัดการย่อมไม่ต้องรับผิด

ตัวอย่าง

การวินิจฉัยความรับผิดตามมาตรา 176

ตัวอย่างที่ 1

นิติบุคคลเป็นผู้ให้สินบน (โดยผู้แทนตามกฎหมายเป็นผู้ให้หรือมีส่วนร่วมรู้เห็น)

คณะกรรมการของบริษัทไทยแห่งหนึ่งได้มีมติเห็นชอบให้บริษัทจ่ายสินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐในประเทศไทยเพื่อให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ในการออกใบอนุญาตให้แก่บริษัทซึ่งไม่มีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะได้รับใบอนุญาตดังกล่าว ดังนั้นกรรมการบริษัทย่อมมีความผิดตามมาตรา 176 วรรคหนึ่ง ส่วนบริษัทมีความผิดตามมาตรา 176 วรรคสอง

ตัวอย่างที่ 2

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล เช่น พนักงาน เป็นผู้ให้สินบน โดยนิติบุคคลไม่มีมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการให้สินบน

นาย ก. เป็นพนักงานของบริษัทต่างชาติที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย นาย ก. ได้ให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐในประเทศไทยเพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐกระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ในการอนุมัติจัดจ้าง บริษัทมาทำโครงการของหน่วยงานรัฐ ดังนั้น นาย ก. ย่อมมีความผิดตามมาตรา 176 วรรคหนึ่ง ส่วนบริษัทอาจมีความผิดตามมาตรา 176 วรรคสอง หากบริษัทไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการให้สินบน เช่น ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการต่อต้านการให้สินบน รวมทั้งไม่มีการตรวจสอบดูแลการดำเนินการของพนักงานที่ไปติดต่อเจ้าพนักงานของรัฐ

ส่วนผู้แทนตามกฎหมายของบริษัทนั้น หากมีส่วนในการสั่งการหรือรู้เห็นกับการให้สินบนดังกล่าวย่อมมีความผิดด้วยตามมาตรา 176 วรรคหนึ่ง

ตัวอย่างที่ 3

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล เช่น พนักงาน เป็นผู้ให้สินบน โดยนิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมในการป้องกันการให้สินบน

นาย ค. เป็นพนักงานขายของบริษัทแห่งหนึ่งที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย นาย ค. ต้องการเพิ่มยอดขายของตน จึงได้ให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐในประเทศไทย เพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐกระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ของบริษัท ส่วนบริษัทนั้นมีมาตรการในการป้องกันการให้สินบนที่ชัดเจนและเหมาะสม เช่น มีนโยบายชัดเจนว่าพนักงานต้องไม่ให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ มีการตรวจสอบบัญชีอย่างละเอียด ดังนั้น นาย ค. ย่อมมีความผิดตามมาตรา 176 วรรคหนึ่ง ส่วนบริษัทอาจไม่มีความผิดตามมาตรา

ส่วนผู้แทนตามกฎหมายของบริษัทนั้น หากไม่ส่วนในการสั่งการหรือรู้เห็นกับการให้สินบนดังกล่าวย่อมไม่มีความผิดตามมาตรา

“ การปฏิบัติตามแนวทาง
ของสำนักงาน ป.ป.ช.
จะเป็นประโยชน์สำหรับนิติบุคคล
ในการมีมาตรการควบคุมภายในฯ
ที่ใช้ได้จริงและสอดคล้องกับ
มาตรฐานสากล อันจะส่งผลดี
ต่อการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ”

ส่วนที่ 2

“หลักการพื้นฐานในการกำหนด
มาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม
สำหรับนิติบุคคลในการป้องกัน
การให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ
เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือ
เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ”

หลักการพื้นฐาน 8 ประการ
ในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม
สำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ
เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

1. การป้องกันการให้สินบนต้องเป็นนโยบายสำคัญจากระดับบริหารสูงสุด
2. นิติบุคคลต้องมีการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ
3. มาตรการเกี่ยวกับกรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน
4. นิติบุคคลต้องนำมาตรการป้องกันการให้สินบนไปปรับใช้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล
5. นิติบุคคลต้องมีระบบบัญชีที่ดี
6. นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการให้สินบน
7. นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุนให้มีการรายงานการกระทำ ความผิดหรือกรณีมีเหตุน่าสงสัย
8. นิติบุคคลต้องตรวจสอบและประเมินผลการใช้มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ

หลักการที่ 1

การป้องกันการให้สินบน
ต้องเป็นนโยบายสำคัญ
จากระดับบริหารสูงสุด

1

“หากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดไม่มีเจตนา
ในการต่อต้านการให้สินบน หรือไม่เห็นด้วย
กับการจัดทำมาตรการดังกล่าว นิติบุคคล
ก็ไมอาจจัดทำมาตรการได้อย่างประสบผลสำเร็จ”

หลักการที่

1

การป้องกันการให้สินบนต้องเป็นนโยบายสำคัญ จากระดับบริหารสูงสุด

“

หากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดไม่มีเจตนาจริงจัง
ในการต่อต้านการให้สินบน หรือไม่เห็นด้วยกับการจัดทำมาตรการดังกล่าว
นิติบุคคลก็ไม่อาจจัดทำมาตรการได้อย่างประสบผลสำเร็จ

”

ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคล (ในคู่มือเล่มนี้ ให้ความหมายรวมถึง คณะกรรมการบริษัท ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (CEO) เจ้าของกิจการ หรือกลุ่มบุคคล/ บุคคลที่เทียบเท่า) เป็นผู้มีความสำคัญในการริเริ่มและสนับสนุนให้นิติบุคคลมีมาตรการควบคุม ภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะหากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดไม่มี เจตนาจริงจังในการต่อต้านการให้สินบน หรือไม่เห็นด้วยกับการจัดทำมาตรการดังกล่าว นิติบุคคล ก็ไม่อาจดำเนินการจัดทำมาตรการได้อย่างประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดเป็นผู้ก่อให้เกิดวัฒนธรรมภายในองค์กรในการ ต่อต้านการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ เรียกว่า “Tone from the Top” กล่าวคือ นโยบาย ของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดจะเป็นแนวทางการดำเนินงานให้กับผู้บริหารระดับรองลงมา จนถึง พนักงานทุกระดับภายในองค์กร

ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลควรแสดงเจตนาที่เข้มแข็ง ชัดเจน และเห็นได้ชัด ในการต่อต้านการให้สินบนผ่านนโยบายและการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งผู้ที่อยู่ในระดับ บริหารสูงสุดควรเป็นผู้ตัดสินใจหลักในกิจกรรมที่มีความเสี่ยงในการให้สินบน

แนวปฏิบัติที่ดี

บทบาทของบุคคลที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบน อาจแบ่งเป็น 2 หน้าที่หลัก ได้แก่

1. การสื่อสารที่แสดงออกถึงเจตนาที่เข้มแข็ง “การไม่ยอมรับอย่างสิ้นเชิง” (Zero tolerance) ต่อการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดควรแสดงออก ถึงการต่อต้านการให้สินบนในทุกรูปแบบ ทุกเวลา โดยตรงหรือโดยอ้อม ตัวอย่างเช่น

► การกระทำและพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดที่สะท้อน การต่อต้านการให้สินบน

- ▶ การมีถ้อยแถลงหรือแถลงการณ์ที่มีเนื้อหาความบ่งบอกถึงเจตนารมณ์ นโยบายและมาตรการในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐที่นิติบุคคลนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งข้อความเหล่านี้ควรเผยแพร่ในที่ที่ทุกคนสามารถพบเห็นได้ง่าย เช่น หน้าเว็บไซต์องค์กร หรือ หนังสือเวียนไปยังแผนกต่างๆ

- ▶ การสนับสนุนให้นิติบุคคลมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการให้สินบน

โดยเจตนารมณ์เหล่านี้ควรได้รับการเผยแพร่ไปยังผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล ผ่านกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น การจัดอบรมพนักงาน การประชุมผู้ถือหุ้น การประชุมร่วมกับองค์กรอื่น หรือสื่อออนไลน์ เป็นต้น ทั้งนี้ การมีนโยบายและการปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อการป้องกันการให้สินบนอย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนเจตนารมณ์ของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดให้มีความน่าเชื่อถือและเป็นรูปธรรม

ตัวอย่างถ้อยแถลงเจตนารมณ์ในการต่อต้านการให้สินบน

- ▶ บริษัท ก/หน่วยงาน ก มุ่งมั่นในการประกอบกิจการด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต มีธรรมาภิบาล และร่วมต่อต้านการทุจริตและสินบนทุกรูปแบบ เพื่อเป็นการส่งเสริมการดำเนินการตามมาตรา 176 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 และมาตรฐานสากลในเรื่องการต่อต้านการให้สินบน และเพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

- ▶ บริษัท ก/หน่วยงาน ก มีเจตนารมณ์ในการต่อต้านการทุจริตและให้สินบนทุกรูปแบบ และถือว่าการทุจริตเป็นการกระทำที่ไม่สามารถยอมรับได้ (Zero-tolerance) โดยได้กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการป้องกันการทุจริตและสินบน เพื่อให้พนักงาน ลูกจ้าง บริษัทในเครือ คู่ค้า และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจทุกท่านนำไปปฏิบัติ

2. การมีส่วนร่วมของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดในการจัดทำและการปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อการป้องกันการให้สินบน การขับเคลื่อนมาตรการควบคุมภายในจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งกระบวนการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดในการสนับสนุนมาตรการควบคุมภายในเพื่อการป้องกันการให้สินบน อาจทำได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น

- ▶ การกำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ แนวปฏิบัติ ข้อกำหนดการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐในทุกกิจกรรมทางธุรกิจ

- ▶ การสร้างความตระหนักรู้แก่พนักงานทุกระดับในนิติบุคคลและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลให้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมขององค์กรในการต่อต้านการให้สินบน ซึ่งบทบาทของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอาจแตกต่างกันตามขนาดของนิติบุคคล เช่น ในองค์กรขนาดใหญ่ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอาจมีหน้าที่ออกนโยบายเพื่อป้องกันการให้สินบน และสั่งการให้ผู้จัดการหรือหัวหน้าแผนกในลำดับรองลงมาเป็นผู้กำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติตามนโยบายเหล่านั้น ส่วนนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอาจมีโอกาสดำเนินการกำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อป้องกันการให้สินบนโดยตรง

- ▶ การสนับสนุนการดำเนินการที่สำคัญในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน เช่น การจัดให้มีการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคล การออกคู่มือแนวทางปฏิบัติ (Code of conduct) และการเป็นผู้ตัดสินใจในกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงในการให้สินบน รวมถึงกำหนดให้มีการตรวจสอบการฝ่าฝืนการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อป้องกันการให้สินบน เป็นต้น

- ▶ การจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอกับการจัดทำมาตรการควบคุมภายใน เพื่อให้การป้องกันการให้สินบนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อรับผิดชอบในการกำหนดมาตรการ โดยอาจจ้างผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษาในการจัดทำและการปรับใช้มาตรการ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินในการขับเคลื่อนมาตรการดังกล่าวให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

เนื่องจากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจมีความใกล้ชิดกับพนักงานอย่างทั่วถึงมากกว่านิติบุคคลขนาดใหญ่ ดังนั้น ตามหลัก “Tone from the Top” ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดในนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กจึงต้องระมัดระวังการสื่อสาร การตัดสินใจ และการปฏิบัติตน เนื่องจากจะมีอิทธิพลต่อพนักงานในองค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ง่าย ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดจึงควรแสดงออกถึงเจตนาอย่างเข้มแข็ง ชัดเจน และเห็นได้ชัดในการต่อต้านการให้สินบน ผ่านการกระทำในรูปแบบต่างๆ เช่น

- ▶ การสื่อสารที่ชัดเจนถึงเจตนาต่อต้านการให้สินบนกับพนักงาน ตลอดจนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล โดยอาจทำเป็นประกาศซึ่งติดอยู่ตามสถานที่ต่างๆ และในเว็บไซต์ของบริษัท รวมทั้งมีการพูดคุยเน้นย้ำในเรื่องดังกล่าวกับพนักงานก่อนไปติดต่อกับเจ้าพนักงานของรัฐ

- ▶ การจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดทำและการปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบน

- ▶ การชื่นชมพนักงานที่ปฏิเสธการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน
- ▶ การดำเนินการอย่างจริงจังกับผู้ที่ฝ่าฝืนมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล เป็นต้น

หลักการที่ 2

นิติบุคคลต้องมีการประเมิน
ความเสี่ยงในการให้สินบน
เจ้าพนักงานของรัฐ

2

“นิติบุคคลมีโอกาสดังต่อไปนี้ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับ
เจ้าพนักงานของรัฐอย่างน้อยต่างกัน
ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบน
เจ้าพนักงานของรัฐ จะทำให้นิติบุคคลสามารถจัดทำ
มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน
ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพธุรกิจของตน”

หลักการที่

2

นิติบุคคลต้องมีการประเมินความเสี่ยงในการให้
สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

“นิติบุคคลมีโอกาสที่จะต้องเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานของรัฐมากน้อยต่างกัน
ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ
จะทำให้นิติบุคคลสามารถจัดทำมาตรการควบคุมภายใน
เพื่อป้องกันการให้สินบนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพธุรกิจของตน”

เนื่องจากนิติบุคคลมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นขนาด โครงสร้าง ประเภท สถานที่
ประกอบธุรกิจ และลักษณะการดำเนินธุรกิจที่มีโอกาสต้องเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานของรัฐ ทำให้
มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนไม่สามารถกำหนดให้เป็นแบบใดแบบหนึ่ง
เพื่อนำไปปรับใช้กับนิติบุคคลทุกประเภทได้อย่างมีประสิทธิภาพ (one-size-fits-all) ดังนั้น
การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐจึงเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้
นิติบุคคลสามารถออกแบบมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจของตน

ประเภทของความเสี่ยงในการให้สินบนที่นิติบุคคลควรนำมาพิจารณา อาจเป็น
ความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น ลักษณะกิจกรรมทางธุรกิจของนิติบุคคลซึ่งมีโอกาส
ต้องติดต่อหรือเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานของรัฐมากน้อยต่างกัน รวมทั้งสถานที่ที่นิติบุคคล
ประกอบธุรกิจ ประเภทและขนาดของโครงการ หรือผู้ร่วมประกอบธุรกิจ เป็นต้น นอกจากนี้
ความเสี่ยงอาจเกิดจากปัจจัยภายใน เช่น การขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากผู้ที่อยู่ในระดับ
บริหารสูงสุดของนิติบุคคล การขาดการสื่อสารและการอบรมเกี่ยวกับการต่อต้านการให้สินบน
หรือนโยบายของบริษัทในการจ่ายค่าตอบแทนพิเศษ (Bonus) เป็นต้น โดยหากนิติบุคคลพิจารณา
ความเสี่ยงในการให้สินบนครอบคลุมความเสี่ยงทั้งสองประเภทนี้ นิติบุคคลจะสามารถจัดทำ
มาตรการเชิงป้องกันหรือแก้ไขความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในธุรกิจของตนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

ทั้งนี้ เนื่องจากความเสี่ยงในการให้สินบนของนิติบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา
จากหลายสาเหตุ เช่น ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การขยายกิจการ โครงการที่ได้จัดทำ
ที่เกี่ยวข้องกับรัฐ ฯลฯ นิติบุคคลจึงควรจัดทำ การประเมินความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ เพื่อนำ
ข้อมูลที่ได้มาแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนามาตรการควบคุมภายในให้สอดคล้องกับความเสี่ยงของ
การให้สินบนที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง

เมื่อนิติบุคคลต้องการจัดการการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ วิธีการประเมินความเสี่ยงอาจประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเตรียมแผนงาน ในขั้นแรกของการจัดทำมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดควรสนับสนุนให้การประเมินความเสี่ยงการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำมาตรการดังกล่าว บทบาทในขั้นตอนนี้ยังรวมถึงการจัดสรรทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรบุคคลผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ตลอดจนเป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน

เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารแล้ว ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการประเมินความเสี่ยงจึงวางแผนงานและขั้นตอนของการประเมินความเสี่ยงได้ เช่น การกำหนดแหล่งข้อมูล การออกแบบตารางที่ใช้เก็บข้อมูล หรือการกำหนดวิธีการประเมินความเสี่ยงที่อาจอยู่ในรูปแบบความเสี่ยงสูง ความเสี่ยงปานกลาง ความเสี่ยงต่ำ หรือการให้คะแนนเป็นตัวเลข เป็นร้อยละ เป็นต้น

2. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นิติบุคคลสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยงได้จากแหล่งต่างๆ ทั้งจากภายในนิติบุคคลเองหรือแหล่งข้อมูลภายนอก ได้แก่ รายงานจากฝ่ายตรวจสอบภายใน บัญชีค่าใช้จ่ายต่างๆ รายงานการแจ้งเบาะแสภายในองค์กร ตัวอย่างคดีการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งรายงานเกี่ยวกับความเสี่ยงของการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐของประเทศหรือท้องถิ่นนั้นๆ นอกจากนี้ อาจมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) การสัมภาษณ์ หรือการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการให้สินบนโดยตรง เป็นต้น

3. การระบุความเสี่ยง ในขั้นตอนนี้นิติบุคคลจะระบุความเสี่ยงการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐที่อาจเกิดขึ้นกับการดำเนินธุรกิจของนิติบุคคลทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่านิติบุคคลจะมีมาตรการป้องกันหรือแก้ไขความเสี่ยงนั้นอยู่แล้วหรือไม่

ทั้งนี้ เนื่องจากการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐอาจเกิดขึ้นได้จากหลากหลายปัจจัยและมีรูปแบบที่แตกต่างกัน การระบุความเสี่ยงจึงอาจจัดหมวดหมู่โดยระบุทั้งปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยนั้นๆ

► ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง (Risk factor) หมายถึง สถานการณ์ สภาพแวดล้อม ทั้งภายนอกและภายในของนิติบุคคลที่นำไปสู่ ความเสี่ยงของการให้สินบน เช่น การเข้าร่วม เสนอราคาในโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การขยายกิจการในพื้นที่ต่างๆ การนำเข้า- ส่งออกสินค้า นโยบายขององค์กรที่กำหนด ให้พนักงานต้องทำยอดขายได้ตามเป้าหมาย เป็นต้น

► ความเสี่ยงของการให้สินบน (Risk) หมายถึง เหตุการณ์หรือการกระทำที่เป็น ความเสี่ยงในการให้สินบน เช่น การถูก เจ้าพนักงานของรัฐเรียกให้จ่ายค่าอำนวยความสะดวก การให้ของขวัญและการเลี้ยงรับรอง เจ้าพนักงานของรัฐโดยลูกจ้างหรือตัวแทนของ นิติบุคคลเพื่อให้ได้เป็นคู่สัญญา เป็นต้น

4. การประเมินระดับความเสี่ยง

เป็นการประเมินโอกาสที่อาจเกิดการกระทำหรือ เหตุการณ์ที่เป็นความเสี่ยงของการให้สินบน และความร้ายแรงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจาก การให้สินบนดังกล่าว

► โอกาสที่อาจเกิดการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เป็นความเสี่ยง การประเมินอาจอาศัย ตัวอย่างกรณีที่เคยเกิดขึ้นกับองค์กร จำนวนธุรกรรมที่ต้องติดต่อกับเจ้าพนักงานของรัฐในแต่ละ กิจกรรม จำนวนบุคลากรที่กระทำการให้เกิดความเสี่ยงในการให้สินบน และบุคลากรที่มีส่วน เกี่ยวข้องในการตรวจสอบธุรกรรมหรือการดำเนินการนั้นๆ ความซับซ้อนของการดำเนินการ รวมทั้งประเพณีการดำเนินธุรกิจในพื้นที่ที่ประกอบกิจการ เป็นต้น

► ความร้ายแรงของผลกระทบ ครอบคลุมทั้งผลกระทบทางกฎหมาย การเงิน และชื่อเสียง เช่น มูลค่าโทษปรับจากการกระทำความผิด โอกาสในการสูญเสียพนักงานและลูกค้า เป็นต้น

เมื่อได้ประเมินข้อมูลทั้งสองประการข้างต้นแล้วจึงนำมาประมวลผลเพื่อวิเคราะห์ว่า ความเสี่ยงของการให้สินบนที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆของนิติบุคคลมากน้อยเพียงใด โดยอาจแบ่งเป็น ความเสี่ยงระดับสูง ความเสี่ยงปานกลาง ความเสี่ยงต่ำ หรือการให้คะแนนเป็นตัวเลข

5. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการควบคุมความเสี่ยงที่มีอยู่ และการประเมินความเสี่ยงที่คงเหลือ เมื่อมีการระบุและประเมินความเสี่ยงทั้งหมดที่อาจเกิดขึ้นกับนิติบุคคลแล้ว ในขั้นตอนนี้นิติบุคคลจะพิจารณาถึงมาตรการที่มีอยู่แล้วซึ่งสามารถลดความเสี่ยงในกิจกรรมนั้นๆ มาตรการไว้ในตารางบันทึกข้อมูลเดียวกัน โดยระบุว่ามาตรการที่มีอยู่มีอะไรบ้าง มีประสิทธิภาพมาก ปานกลาง น้อย และนิติบุคคลยังมีความเสี่ยงของการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐในแต่ละกิจกรรม เหลืออยู่เล็กน้อยเพียงใด เช่น นิติบุคคลมีความเสี่ยงสูงที่พนักงานขายสินค้าจะเลี้ยรับรองเจ้าพนักงานของรัฐ โดยมุ่งหวังประโยชน์ทางธุรกิจ แต่นิติบุคคลมีคู่มือแนวทางการปฏิบัติที่ดี มีการอบรมพนักงานในเรื่องนี้ อย่างสม่ำเสมอ มีช่องทางการแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด ซึ่งเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพสูง ความเสี่ยงที่เหลืออยู่ในการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐจากเหตุการณ์นี้จึงอยู่ในระดับต่ำ

6. การนำข้อมูลจากการประเมินความเสี่ยงไปจัดทำมาตรการป้องกันการให้สินบนที่เหมาะสม และการรายงานผล เมื่อนิติบุคคลทราบความเสี่ยงที่เหลือแล้ว ควรนำมาพิจารณาว่า ต้องพัฒนามาตรการป้องกันการให้สินบนในเรื่องใดเพิ่มเติมหรือไม่ และควรจะให้ความสำคัญ ในการพัฒนาเรื่องใดเป็นอันดับก่อน - หลัง

นอกจากนี้ ผลที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงควรมีการบันทึกไว้เพื่อประโยชน์ ในการนำไปใช้ ซึ่งนอกจากตารางที่ใช้บันทึกข้อมูลทั้งหมดจากกระบวนการข้างต้นแล้ว อาจจัดทำ สรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary) เพื่อให้ผู้บริหารได้รับทราบถึงความเสี่ยงขององค์กร เกี่ยวกับการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและวางนโยบายที่สำคัญของ องค์กรต่อไป

ตัวอย่างตารางบันทึกข้อมูลการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบน เจ้าพนักงานของรัฐ

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด ความเสี่ยง	ความเสี่ยงของการให้สินบน	โอกาสที่จะ เกิด	ความ ร้ายแรงของ ผลกระทบ	ระดับ ความเสี่ยง	มาตรการควบคุมที่มีอยู่	ประสิทธิภาพ ของมาตรการ	ความเสี่ยง ที่คงเหลือ
การขยายกิจการ ในประเทศ X	การเลี้ยรับรอง ให้ของขวัญ รวมทั้งพาเจ้าพนักงานของรัฐ ไปท่องเที่ยว เพื่อให้ เจ้าพนักงานของรัฐ ใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อช่วยเหลือบริษัทในการทำธุรกิจในประเทศ X	สูง	สูง	สูง	- มีกฎระเบียบและขั้นตอน ภายในของบริษัทเรื่อง การเลี้ยรับรอง และการ ให้ของขวัญ - มีการอบรมพนักงานใน การต่อต้านการให้สินบน - มีช่องทางการรายงาน การกระทำความผิด - ตรวจสอบใบเสร็จและ การลงบัญชี	ดีมาก	ต่ำ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

สำหรับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) สามารถมีความเสี่ยงในการให้สินบน เช่นเดียวกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ อีกทั้งผลกระทบจากการให้สินบนต่อนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กไม่จำเป็นว่าจะรุนแรงน้อยกว่านิติบุคคลขนาดใหญ่เสมอไป ดังนั้น จึงควรมีการประเมินความเสี่ยงเช่นเดียวกัน เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน เจ้าพนักงานของรัฐที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจของตน อีกทั้งการประเมินความเสี่ยงยังช่วยให้นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากรบุคคลและการเงิน สามารถเลือกที่จะให้ความสำคัญในการจัดการกับกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงที่นำไปสู่การให้สินบน

ทั้งนี้ นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถเลือกใช้วิธีการประเมินความเสี่ยงรวมถึงเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงที่เพียงพอและเหมาะสมกับขนาดของกิจการและทรัพยากรที่ตนมีอยู่อย่างจำกัด เช่น การเลือกใช้เกณฑ์การประเมินในรูปแบบความเสี่ยงระดับสูง ปานกลาง ต่ำ แทนการให้คะแนนเป็นตัวเลข

นอกจากนี้ ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ อาจศึกษาข้อมูลจากสื่อสาธารณะ ตลอดจนขอคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งรับผิดชอบกำกับดูแลนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก อีกทั้งนิติบุคคลในกลุ่มธุรกิจประเภทเดียวกันหรือประกอบธุรกิจในพื้นที่เดียวกัน อาจรวมตัวเพื่อร่วมปรึกษาแนวทางเกี่ยวกับการจัดทำ การประเมินความเสี่ยง

ข้อสังเกต: การประเมินความเสี่ยงอาจเป็นหนึ่งในเกณฑ์การพิจารณาที่สำคัญสำหรับผู้บังคับใช้กฎหมายในการวินิจฉัยเมื่อเกิดกรณีการให้สินบนว่านิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนที่เหมาะสมหรือไม่ เช่น ในกิจกรรมที่นิติบุคคลประเมินแล้วว่ามีความเสี่ยงสูงในการให้สินบน แต่นิติบุคคลมิได้จัดสรรทรัพยากร ความใส่ใจ และจัดทำมาตรการควบคุมภายในที่เข้มงวดเพียงพอกับความเสี่ยง หากเกิดการให้สินบนในกิจกรรมนั้น แม้นิติบุคคลจะอ้างว่าตนมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน แต่มาตรการควบคุมภายในดังกล่าวไม่เหมาะสมกับความเสี่ยงของตน นิติบุคคลก็อาจมีความรับผิดได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การอ้างเพียงคำว่าตนมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนไม่อาจทำให้นิติบุคคลพ้นความรับผิด แต่สิ่งสำคัญคือ มาตรการดังกล่าวต้องมีความเหมาะสมกับความเสี่ยงในการให้สินบนของแต่ละนิติบุคคลด้วย

หลักการที่ 3

มาตรการเกี่ยวกับกรณี
มีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน
ต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน

3

“จงวัณ ค่ำรับรอง การบริจาค ค่ำอำนวนย
ความสะดวก ฯลฯ อาจมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็น
การให้สินบน นิติบุคคลจึงต้องกำหนดรายละเอียด
รวมทั้งขั้นตอนการอนุมัติและตรวจสอบ
เกี่ยวกับกรณีเหล่านี้อย่างชัดเจน”

หลักการที่

3

มาตรการเกี่ยวกับกรณีมีความเสี่ยงสูง
ที่จะเป็นการให้สินบนต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน

“

ของขวัญ ค่ารับรอง การบริจาคนำเสนอความสะดวก ฯลฯ
อาจมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน นิติบุคคลจึงต้อง
กำหนดรายละเอียด รวมทั้งขั้นตอนการอนุมัติ
และตรวจสอบเกี่ยวกับกรณีเหล่านี้อย่างชัดเจน

”

กรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งนิติบุคคลควรกำหนด มาตรการให้มีรายละเอียดชัดเจน ได้แก่ ของขวัญ ค่ารับรอง การบริจาคนำเสนอความสะดวก เป็นต้น เนื่องจากกรณีเหล่านี้ยากต่อการพิจารณาว่าเป็น เพียงการให้ตามประเพณี วัฒนธรรม และมารยาททางสังคม หรือเป็นสินบน

แนวปฏิบัติที่ดี

เมื่อนิติบุคคลกำหนดมาตรการสำหรับกรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนเจ้าพนักงาน ของรัฐ ควรพิจารณาหลักเกณฑ์ เช่น

- ▶ นิติบุคคลควรศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่าย สำหรับกรณีที่มีความเสี่ยงสูงต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม กับกฎหมายที่ใช้บังคับกับนิติบุคคลและความเสี่ยงของธุรกิจ เช่น กรณีนิติบุคคลมีบริษัทแม่อยู่ใน ต่างประเทศ ซึ่งอาจมีการนำมาตรการป้องกันการให้สินบนของบริษัทแม่มาใช้ โดยอาจมี กฎหมาย วัฒนธรรม และมาตรฐานในกรณีค่าใช้จ่ายเหล่านี้แตกต่างจากประเทศไทย เช่น มูลค่า ของของขวัญหรือค่ารับรองที่สามารถให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ หรือความชอบด้วยกฎหมายของ ค่าอำนวยความสะดวก เป็นต้น ในกรณีนี้ นิติบุคคลจำเป็นต้องมีการแก้ไขหรือปรับใช้ให้เหมาะสม กับการดำเนินธุรกิจของตน

- ▶ นิติบุคคลควรจัดทำมาตรการเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อความชัดเจนเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ดังกล่าว โดยมีรายละเอียด เช่น

- ▶ การกำหนดนิยาม รายละเอียด หรือยกตัวอย่างกรณีที่นิติบุคคลอนุมัติให้ใช้จ่ายได้ เช่น กำหนดมูลค่า และจำนวนครั้งสำหรับการให้ของขวัญ เป็นต้น ตลอดจนเน้นย้ำว่าค่าใช้จ่าย

เหล่านี้ต้องไม่ได้เป็นการจ่ายเพื่อจูงใจให้เจ้าพนักงานของรัฐกระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือการตัดสินใจใดๆ เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจของนิติบุคคล

นอกจากนี้ ถ้านิติบุคคลต้องการห้ามไม่ให้มีการใช้ค่าใช้จ่ายเหล่านั้น นิติบุคคลควรระบุเป็นข้อห้ามให้ชัดเจน เช่น นิติบุคคลห้ามพนักงานให้ของขวัญใดๆ หรือเลี้ยงรับรองแก่เจ้าพนักงานของรัฐ นิติบุคคลห้ามพนักงานจ่ายค่าอำนวยความสะดวกแก่เจ้าพนักงานของรัฐ หรือการบริจาคเพื่อพรรคการเมือง เป็นต้น

> การจัดทำรายละเอียดขั้นตอนการขออนุมัติในการดำเนินการ เช่น ต้องรายงานหรือขออนุมัติจากใคร มีแบบฟอร์มหรือการลงบันทึกในระบบของบริษัทอย่างไร รายละเอียดที่จะต้องรายงานมีอะไรบ้าง รวมทั้งมีการบันทึกบัญชีสำหรับค่าใช้จ่ายดังกล่าวอย่างถูกต้อง และมีขั้นตอนการแจ้งเบาะแสต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) กรณีพบการเรียกรับสินบนโดยเจ้าพนักงานของรัฐ

▶ นิติบุคคลควรมีการสื่อสารนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการขออนุมัติ ขั้นตอนการรายงาน รวมทั้งวิธีปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธเมื่อเจ้าพนักงานของรัฐเรียกรับสินบน เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรภายในองค์กรและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลทั้งหมดได้รับทราบ และนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งต้องเป็นสื่อที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้และเข้าใจได้ง่าย

▶ นิติบุคคลควรมีการบันทึกค่าใช้จ่ายให้ชัดเจนตามความเป็นจริง เพื่อป้องกันการปกปิดการให้สินบน แม้จะจ่ายค่าใช้จ่ายเหล่านั้นไปโดยสุจริตก็ไม่ควรนำมาบันทึกในค่าใช้จ่ายประเภทอื่น เช่น ในการบริจาคควรระบุผู้รับให้ชัดเจน หรือในการบันทึกค่ารับรองก็ไม่ควรบันทึกว่าเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการอบรม หรือค่าที่ปรึกษา

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

สำหรับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ก็สามารถปรับใช้แนวปฏิบัติที่ดีข้างต้นได้ โดยผู้บริหารของนิติบุคคลควรกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว และจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เพื่อเตรียมการสำหรับพนักงานภายในองค์กรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล หากถูกเรียกรับจากเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งอาจแลกเปลี่ยนประสบการณ์และหาทางออกร่วมกับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอื่นๆ

กรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน

ค่ารับรอง (Hospitality Expenditures) และของขวัญ (Gifts)

ค่ารับรองและของขวัญเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมของนิติบุคคลเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีหรือในบางโอกาสถือเป็นการแสดงออกของมารยาททางสังคม ซึ่งค่ารับรองอาจรวมถึงค่าที่พัก ค่าโดยสารสำหรับการเยี่ยมชมสถานที่ประกอบการ การศึกษาดูงาน หรือค่าอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนของขวัญอาจมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น เงิน สินค้า บริการ บัตรกำนัล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายเหล่านี้อาจถือเป็นสินบนหากเป็นการให้เพื่อจูงใจเจ้าพนักงานของรัฐให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ และบ่อยครั้งมักถูกปกปิดในทางบัญชี โดยการบันทึกรายการที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการอบรม ค่าที่ปรึกษา หรือค่าใช้จ่ายเพื่อการส่งเสริมด้านการตลาด เป็นต้น

สำหรับมูลค่าของค่ารับรองและของขวัญที่นิติบุคคลสามารถให้กับเจ้าพนักงานของรัฐนั้น กฎหมายไทยไม่ได้มีการจำกัดมูลค่าอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในการใช้จ่ายค่ารับรองหรือการให้ของขวัญ นิติบุคคลควรพิจารณาปัจจัยที่สำคัญหลายประการ เช่น

- ▶ ไม่มีเจตนาเป็นการใช้จ่ายเพื่อจูงใจให้เจ้าพนักงานของรัฐให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล
- ▶ มูลค่าหรือราคาควรสะท้อนความสมเหตุสมผลและใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น เช่น หากนิติบุคคลสนับสนุนการศึกษาดูงานในต่างประเทศ จะต้องมิวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานอย่างแท้จริง มิใช่เพื่อการท่องเที่ยวหรือเพื่อความบันเทิง ตลอดจนไม่สนับสนุนค่าใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัวของเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นต้น

▶ ช่วงเวลาหรือความบ่อยครั้งในการให้อาสาสะท้อนเจตนาของการให้สินบน เช่น การเลี้ยงรับรองเจ้าพนักงานของรัฐในช่วงที่นิติบุคคลได้ร่วมเข้าแข่งขันประมูลการทำให้โครงการของรัฐ

▶ มีการบันทึกค่าใช้จ่ายตามที่ได้อิงจ่ายจริงและควรมีใบเสร็จหรือหลักฐานรับรอง

นอกจากนี้ นิติบุคคลอาจศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 128 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ควบคู่กับประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543 ซึ่งกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่

เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นฝ่ายผู้รับสามารถรับได้โดยชอบด้วยกฎหมายตามธรรมจรรยา นั่นคือ การรับตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม หรือมารยาททางสังคม³ ซึ่งในที่นี้ นิติบุคคลอาจใช้พิจารณาประกอบการกำหนดแนวทางการจ่ายค่ารับรองและการให้ของขวัญแก่เจ้าพนักงานของรัฐได้

³มาตรา 128 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543 ข้อ 3 ให้นิยาม “การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามธรรมจรรยา” หมายความว่า การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากญาติหรือบุคคลที่ให้แก่ในโอกาสต่างๆ โดยปกติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรม หรือให้แก่ตามมารยาทที่ปฏิบัติกันในสังคม ซึ่งในคู่มือเล่มนี้จะหมายความรวมถึงค่ารับรองและค่าของขวัญ

ทั้งนี้ ประกาศดังกล่าวมีการกำหนดมูลค่าและขั้นตอนปฏิบัติการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดไว้ในข้อ 5, 6, 7 กล่าวโดยสรุปคือค่ารับรองและค่าของขวัญที่มีราคาหรือมูลค่าของทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนั้นต้องไม่เกิน 3,000 บาท แต่มีกรณีที่เป็นการขอยกเว้นที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีราคาหรือมูลค่ามากกว่า 3,000 บาท ได้แก่ กรณีที่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้รับจากต่างประเทศ หรือมีความจำเป็นที่จะต้องรับไว้เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ซึ่งขอยกเว้นทั้ง 2 กรณีนี้ต้องได้รับการอนุญาตจากผู้บังคับบัญชา

การบริจาคว่าเป็นการกุศลและการบริจาคเพื่อพรรคการเมือง

การบริจาคว่าเป็นการกุศลอาจเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของนิติบุคคล แต่ในขณะเดียวกันก็อาจเป็นช่องทางให้เกิดการให้สินบนได้ เช่น การบริจาคในกิจกรรมการกุศลที่เจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้จัดงานโดยมีเจตนาจงใจให้เจ้าพนักงานของรัฐเอื้อประโยชน์ในทางมิชอบแก่นิติบุคคลของตน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เช่นเดียวกับกรณีค่าใช้จ่ายที่มีความเสี่ยงสูงอื่นๆ กฎหมายไทยมิได้จำกัดมูลค่าของการบริจาคสำหรับนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ อย่างไรก็ดี นิติบุคคลควรพิจารณามาตรการต่อไปนี้อย่างระมัดระวัง

- ▶ เจตนาของนิติบุคคลผู้บริจาคเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะบ่งชี้ว่าการบริจาคเป็นการกระทำเพื่อปกปิดการให้สินบนหรือไม่
- ▶ การตรวจสอบสถานะของผู้รับบริจาค โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้รับบริจาคมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานของรัฐเองโดยตรง หรือเป็นบุคคลใกล้ชิดของเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งตรวจสอบวัตถุประสงค์และการดำเนินการของผู้รับบริจาคที่ควรดำเนินการอย่างโปร่งใส
- ▶ การบันทึกข้อมูลทางบัญชีที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

ส่วนการบริจาคว่าเพื่อสนับสนุนการดำเนินการของพรรคการเมืองอาจเป็นการจงใจผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐตามนิยามของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561⁴ ซึ่งแม้ว่ากฎหมายไทยจะไม่ได้ห้ามนิติบุคคลบริจาคเพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง แต่นิติบุคคลยังอาจศึกษากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องที่กำหนดการรับบริจาคของพรรคการเมือง เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 โดยกฎหมายดังกล่าวจำกัดพรรคการเมืองในการรับบริจาคจากนิติบุคคล ทั้งมูลค่าการรับบริจาค รวมทั้งคุณสมบัติของนิติบุคคลที่พรรคการเมืองสามารถรับบริจาคได้⁵

ค่าอำนวยความสะดวก (Facilitation Payments)

หลักการสากลได้ให้คำนิยามของ “ค่าอำนวยความสะดวก” ว่าหมายถึง ค่าใช้จ่ายจำนวนเล็กน้อยที่จ่ายแก่เจ้าพนักงานของรัฐอย่างไม่เป็นทางการ และเป็นการให้เพียงเพื่อให้มั่นใจว่าเจ้าพนักงานของรัฐจะดำเนินการตามกระบวนการ หรือเป็นการกระตุ้นให้ดำเนินการรวดเร็วขึ้น โดยกระบวนการนั้นไม่ต้องอาศัยดุลพินิจของเจ้าพนักงานของรัฐ และเป็นการกระทำอันชอบด้วย

⁴มาตรา 4 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561

⁵พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 หมวด 5 รายได้ของพรรคการเมือง

หน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐผู้นั้น รวมทั้งเป็นสิทธิที่นิติบุคคลพึงจะได้ตามกฎหมายอยู่แล้ว เช่น การขอใบอนุญาต การขอหนังสือรับรอง และการได้รับการบริการสาธารณะ เป็นต้น⁶

อย่างไรก็ดี ในส่วนของนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย นิติบุคคลไม่ควรจ่ายค่าอำนวยความสะดวกแก่เจ้าพนักงานของรัฐไม่ว่าในกรณีใดๆ และควรมีการสื่อสารที่ชัดเจนถึงข้อห้ามดังกล่าวให้บุคลากรภายในองค์กรและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลรับรู้รับทราบทั่วกัน เพราะการยอมให้บุคลากรของนิติบุคคลจ่ายค่าอำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐมีความเสี่ยงสูงมากที่จะกลายเป็นการให้สินบน ทั้งนี้ หากนิติบุคคลปฏิเสธการจ่ายค่าอำนวยความสะดวก ก็จะช่วยลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจ สนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างโปร่งใส รวมทั้งเกิดการแข่งขันทางธุรกิจที่เท่าเทียม

นอกจากนี้ นิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย หรือนิติบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลต่างประเทศ ควรศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับตนอย่างละเอียด เนื่องจากกรณีค่าอำนวยความสะดวกมีความเห็นที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ที่เห็นได้ชัดคือ กฎหมายว่าด้วยการกระทำอันเป็นการทุจริตข้ามชาติของสหรัฐอเมริกา หรือ The US Foreign Corrupt Practices Act 1977 (FCPA) ที่กำหนดนิยามและหลักเกณฑ์ของค่าอำนวยความสะดวกไว้โดยเฉพาะ ซึ่งหากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะไม่ถือเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁷ ในทางตรงกันข้าม กฎหมายต่อต้านการให้สินบนของสหราชอาณาจักร หรือ The UK Bribery Act เห็นว่าค่าอำนวยความสะดวกเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁸

⁶International Chamber of Commerce, *Rules on Combating Corruption*, 2011 และ UNODC, *An Anti-Corruption Ethics and Compliance Programme for Business: A Practical Guide*, 2013

⁷ภายใต้กฎหมาย The US Foreign Corrupt Practices Act 1977 (FCPA) ไม่ถือว่าค่าอำนวยความสะดวกเป็นสินบน ในกรณีที่เป็นการตอบแทนหน้าที่ประจำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติม The Criminal Division of the US Department of Justice and the Enforcement Division of the US Securities and Exchange Commission, *A Resource Guide to the US Foreign Corrupt Practices Act*, 2012, หน้า 25)

⁸The UK Bribery Act 2010 Guidance (2011) ย่อหน้าที่ 44 สรุปได้ว่าค่าอำนวยความสะดวกอาจนำไปสู่ความผิดฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐตาม Section 6 และความผิดสำหรับนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องตาม Section 7

ตลอดจนมาตรฐานสากลก็พยายามผลักดันให้ค่าอำนาจความสะดวกเป็นค่าใช้จ่ายที่มีขอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกัน เนื่องจากเห็นว่าค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ⁹

⁹OECD, *Recommendation on the Council for Further Combating Bribery of foreign Public Officials in International Business Transactions*, 2009

หลักการที่ 4

นิติบุคคลต้องนำมาตราการป้องกัน
การให้สินบนไปปรับใช้กับ
ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ
กับนิติบุคคล

4

“นอกจากมาตรการป้องกันการให้สินบน
ของนิติบุคคลจะต้องปรับใช้กับบุคคลภายใน
นิติบุคคลเองแล้ว ยังต้องปรับใช้กับบุคคลภายนอก
ผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลด้วย”

หลักการที่

4

นิติบุคคลต้องนำมาตรการป้องกันการให้สินบน
ไปปรับใช้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ
กับนิติบุคคล

“

นอกจากมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล
จะต้องปรับใช้กับบุคลากรภายในนิติบุคคลเองแล้ว
ยังต้องปรับใช้กับบุคคลภายนอก
ผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลด้วย

”

เมื่อเกิดการขยายตัวทางธุรกิจ นิติบุคคลอาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับบุคคลอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งอาจอาศัยบุคคลเหล่านี้ให้กระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล บุคคลเหล่านี้ หมายรวมถึง บริษัทในเครือ กิจกรรมร่วมค้า ตัวแทน ที่ปรึกษา ตัวกลางอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งหากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลเหล่านี้ให้สินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล นิติบุคคลอาจมีความรับผิดชอบด้วย ดังนั้น นิติบุคคลควรปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบนให้ครอบคลุมการดำเนินการของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล แม้ว่าในบางกรณี นิติบุคคลอาจไม่มีอำนาจควบคุมเพียงพอที่จะปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบนของตนเองกับบุคคลเหล่านั้น แต่นิติบุคคลก็ควรพยายามอย่างดีที่สุด (Best efforts) ให้อีกฝ่ายปรับใช้มาตรการที่มีมาตรฐานเทียบเท่ากัน

“ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล” ตามหลักการข้อนี้ มุ่งเน้นไปที่ผู้ที่ร่วมทำธุรกิจหรือกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล หรือบุคคลที่นิติบุคคลมีอำนาจควบคุม โดยนิติบุคคลอาจมีโอกาสดังร่วมรับผิดชอบหากบุคคลเหล่านั้นให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ “เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล” ตัวอย่างเช่น หากลูกค้าเพียงนำสินค้าหรือบริการของนิติบุคคลไปเป็นสินบนแก่เจ้าพนักงานของรัฐ โดยเป็นการให้เพื่อประโยชน์ของลูกค้าเอง ไม่ใช่เพื่อนิติบุคคล นิติบุคคลก็จะไม่ต้องร่วมรับผิดชอบ

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล อาจประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเดียวกัน¹⁰ หรือบุคคลใดที่นิติบุคคลมีอำนาจควบคุมในลักษณะเดียวกัน

บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนิติบุคคลซึ่งเป็นบริษัทแม่ ซึ่งในกรณีทั่วไปบริษัทแม่มีอำนาจควบคุมในการดำเนินการ การตัดสินใจ ออกคำสั่ง

อนุมติธุรกรรมต่างๆ ตลอดจนกำหนดผู้บริหารของบริษัทในเครือ หากนิติบุคคลมีอำนาจควบคุม เช่นนี้ ควรพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้ได้แก่

- ▶ นิติบุคคลซึ่งเป็นบริษัทแม่ควรกำหนดให้บริษัทในเครือปรับใช้มาตรการควบคุมภายใน เพื่อป้องกันการให้สินบนที่มีมาตรฐานเทียบเท่ากับของตน
- ▶ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินการป้องกันการให้สินบน ซึ่งรวมถึงการจัดสรรทรัพยากรบุคคลและการเงินให้เพียงพอในการจัดทำมาตรการดังกล่าว เช่น จัดให้มีบุคลากรจากบริษัทแม่ให้ความช่วยเหลือในการอบรมแนวปฏิบัติในการป้องกันการให้สินบนและการประเมินผลส่งไปยังบริษัทแม่
- ▶ มีบทบาทในการตรวจสอบทางบัญชีของบุคคลเหล่านี้
- ▶ จัดให้มีช่องทางรายงานการให้สินบนที่เชื่อมต่อไปยังบริษัทแม่ เพื่อเป็นการป้องกันกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้บริหารของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือ ฯลฯ

2. กิจการร่วมค้า (Joint Venture)¹¹

กิจการร่วมค้าเป็นการร่วมดำเนินธุรกิจของผู้ร่วมกิจการสองฝ่ายขึ้นไป โดยอาจมีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ร่วมกิจการหรือไม่ก็ได้ หากนิติบุคคลต้องการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจการร่วมค้าที่ดำเนินการอยู่แล้วหรือต้องการริเริ่มกิจการดังกล่าว นิติบุคคลควรดำเนินการ ดังต่อไปนี้

¹⁰มาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร ได้ให้ความหมายของ “บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเดียวกัน” ว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตั้งแต่สองนิติบุคคลขึ้นไปซึ่งมีความสัมพันธ์กันในลักษณะดังต่อไปนี้

(1) ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนเกินกว่ากึ่งจำนวนผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนในนิติบุคคลหนึ่ง เป็นผู้ถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนเกินกว่ากึ่งจำนวนผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนในอีกนิติบุคคลหนึ่ง

(2) ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนในนิติบุคคลหนึ่งมีมูลค่าเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนทั้งหมด ถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนในอีกนิติบุคคลหนึ่งมีมูลค่าเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนทั้งหมด

(3) นิติบุคคลหนึ่งถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนในอีกนิติบุคคลหนึ่งเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนทั้งหมด หรือ

(4) บุคคลเกินกว่ากึ่งจำนวนกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งมีอำนาจจัดการในนิติบุคคลหนึ่ง เป็นกรรมการหรือเป็นผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งมีอำนาจจัดการในอีกนิติบุคคลหนึ่ง

¹¹มาตรา 39 ตามประมวลรัษฎากร ได้ให้ความหมายของ “กิจการร่วมค้า” ว่าเป็นกิจการที่ดำเนินการร่วมกันเป็นทางค้าหรือหากำไรระหว่างบริษัทกับบริษัท บริษัทกับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล กับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือระหว่างบริษัทและหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับบุคคลธรรมดา คณะบุคคล ที่มีใช้นิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือนิติบุคคลอื่น

- ▶ ตรวจสอบสถานะของผู้ร่วมกิจการ
- ▶ กำหนดในสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรให้มีการจัดทำมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน และจะไม่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎระเบียบในการต่อต้านการให้สินบน ซึ่งหากนิติบุคคลเป็นผู้ลงทุนหลักหรือมีอำนาจควบคุม นิติบุคคลก็จะสามารถต่อรองให้มีการปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐในกิจการร่วมค้าได้ แต่ในกรณีที่ไม่มีอำนาจควบคุมหลัก นิติบุคคลควรกระทำใดๆ เพื่อสนับสนุนให้มีการปรับใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินธุรกิจให้มีความโปร่งใสเพื่อแสดงถึงความพยายามอย่างเต็มที่ในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

3. ตัวแทน ที่ปรึกษา ตัวกลางอื่นๆ

ตัวแทน ที่ปรึกษา หรือตัวกลางอื่นๆ อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งช่วยเหลือนิติบุคคลในการดำเนินธุรกิจ เช่น การขาย การให้คำปรึกษาทางธุรกิจ ด้านกฎหมายหรือบัญชี การดำเนินการขอใบอนุญาต เป็นต้น โดยการกระทำดังกล่าวได้กระทำเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล นิติบุคคลจึงอาจมีความรับผิดชอบจากการให้สินบนของบุคคลเหล่านี้ อีกทั้งในหลายกรณินิติบุคคลใช้บุคคลเหล่านี้เป็นช่องทางในการส่งผ่านสินบนให้แก่เจ้าพนักงานของรัฐ ทั้งนี้ แม้นิติบุคคลอาจไม่มีอำนาจควบคุมบุคคลเหล่านี้โดยตรง แต่ก็ควรพิจารณาการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนเพื่อปรับใช้กับบุคคลเหล่านี้ โดยให้ความสำคัญในเรื่องการตรวจสอบสถานะ

แนวปฏิบัติที่ดี

นอกจากข้อสังเกตเกี่ยวกับการปรับใช้มาตรการกับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องช่องทางธุรกิจกับนิติบุคคลตามที่กล่าวมาข้างต้น นิติบุคคลอาจพิจารณานำแนวทางต่อไปนี้ไปปรับใช้ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนตามความสัมพันธ์หรืออำนาจควบคุมระหว่างนิติบุคคลและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ เช่น

- ▶ **การตรวจสอบสถานะ (Due diligence)** ในการเลือกผู้ที่จะร่วมประกอบธุรกิจ นิติบุคคลควรตรวจสอบสถานะของอีกฝ่ายในด้านต่างๆ เพื่อเป็นการระบุดังปัญหาที่มีอยู่และความเสี่ยงในการให้สินบนที่อาจเกิดขึ้นได้จากบุคคลเหล่านั้น โดยการตรวจสอบสถานะจะมีความละเอียดมากขึ้นเพียงใดอาจขึ้นกับความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐที่อาจเกิดจากการกระทำของบุคคลเหล่านั้น โดยหากบุคคลดังกล่าวมีโอกาสติดต่อกับเจ้าพนักงานของรัฐบ่อยครั้ง ก็ควรพิจารณาตรวจสอบโดยละเอียด ซึ่งการตรวจสอบสถานะอาจครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้ เช่น
 - ▶ สถานะทั้งในทางกฎหมายและทางการเงินเป็นอย่างไร
 - ▶ ผู้บริหารหรือหุ้นส่วนหลักเป็นใคร หรือมีความเกี่ยวข้องทางใดทางหนึ่งกับเจ้าพนักงานของรัฐหรือไม่

- > มีนโยบายในการต่อต้านการทุจริตและให้สินบนอย่างไร
- > ผู้บริหารยึดมั่นต่อนโยบายในการต่อต้านการให้สินบนหรือไม่
- > มีประวัติการดำเนินธุรกิจหรือชื่อเสียงในด้านความโปร่งใสอย่างไรในกลุ่มธุรกิจประเภทนั้น มีความน่าเชื่อถือเพียงใด

- ▶ **ขอคำมั่นหรือกำหนดเป็นข้อตกลงในสัญญาในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ**
นิติบุคคลอาจขอให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจให้คำมั่น (commitment) เป็นลายลักษณ์อักษร หรือกำหนดเป็นข้อตกลงในสัญญาว่าจะยอมรับและปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องและมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลในการต่อต้านการให้สินบน หรือมีการปรับใช้มาตรการของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจเองซึ่งมีมาตรฐานที่เทียบเท่า ตลอดจนหากมีการฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ขององค์กรในเรื่องดังกล่าว นิติบุคคลอาจยกเลิกสัญญาได้

- ▶ **ให้การสนับสนุนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจในการดำเนินการตามมาตรการ**
ของนิติบุคคล นิติบุคคลอาจจัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจทั้งหมดเข้าใจและปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายในได้อย่างถูกต้อง เช่น การจัดช่องทางให้คำปรึกษาการฝึกอบรม เป็นต้น

- ▶ **มีการตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจเป็นระยะ** เนื่องจาก
การดำเนินธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นิติบุคคลจึงควรตรวจสอบการดำเนินงาน (monitor) ของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ โดยการตรวจสอบอาจครอบคลุมถึงการดำเนินการว่าเป็นไปตามนโยบายและมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนหรือไม่ และความสัมพันธ์กับลูกค้าโดยเฉพาะเจ้าพนักงานของรัฐเป็นอย่างไร เพื่อนิติบุคคลจะได้ดำเนินการแก้ไขการกระทำที่มีความเสี่ยงในการให้สินบนได้อย่างรวดเร็ว และกำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

ในการเลือกผู้ที่จะประกอบธุรกิจ
นิติบุคคลควรตรวจสอบ
สถานะของอีกฝ่ายในด้านต่างๆ

▶ มีมาตรการจูงใจให้ปฏิบัติตามหรือลงโทษกรณีที่มีการฝ่าฝืนมาตรการป้องกันการให้สินบน นิติบุคคลอาจพิจารณาที่จะให้การสนับสนุนแก่ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ หากบุคคลเหล่านั้นปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการให้สินบนและดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส เช่น การต่อสัญญาการให้ออกาสทางธุรกิจในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

ในทางตรงกันข้าม หากพบว่าผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจฝ่าฝืนข้อตกลงในการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายใน หรือมีพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงจะนำไปสู่การให้สินบนและไม่ดำเนินการแก้ไขภายในเวลาที่กำหนด นิติบุคคลอาจพิจารณานำแนวทางการลงโทษทางธุรกิจต่างๆ มาใช้แก่บุคคลนั้น เช่น การเลิกสัญญา การไม่ต่อสัญญาด้วย การตัดโอกาสทางธุรกิจ ฯลฯ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

ในกรณีของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) การนำมาตรการไปปรับใช้กับการดำเนินการของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจนั้นมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ แต่ข้อจำกัดด้านขนาดของกิจการและอำนาจต่อรองทางธุรกิจที่น้อยกว่า บางมาตรการอาจเป็นทางเลือกที่ไม่สามารถทำได้ เช่น การมีบทลงโทษโดยการเลิกสัญญา หรือการเรียกให้มีการให้ค้ำประกัน อย่างไรก็ดี นิติบุคคลอาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้

▶ การตรวจสอบสถานะ (Due diligence) ของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับตน โดยนิติบุคคลที่ไม่มีเวลาพิจารณาจ้างที่ปรึกษาภายนอกเพื่อทำการประเมินความเสี่ยง

▶ เนื่องจากนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กมักอยู่ในสถานะตัวแทนหรือเป็นผู้ที่อยู่ใต้อำนาจการควบคุมของนิติบุคคลขนาดใหญ่ต่างๆ ทำให้เป็นฝ่ายที่จะต้องปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลขนาดใหญ่เหล่านั้น ในกรณีเช่นนี้ ก็สามารถจัดอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวร่วมกันได้

▶ การเข้าร่วมในแนวปฏิบัติร่วม (Collective action) กับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอื่นอาจช่วยลดภาระหรือค่าใช้จ่ายในการจัดทำมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนของตน

ข้อสังเกต: สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลกับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจซึ่งเกิดขึ้นก่อนกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ อาจมิได้มีการกำหนดให้มีมาตรการในการป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐกันไว้ในขณะนั้น อย่างไรก็ดี นิติบุคคลควรพิจารณาการนำมาตรการดังกล่าวไปปรับใช้เท่าที่จะสามารถทำได้ โดยอาจมีการทำข้อตกลงเพิ่มเติมในการปรับใช้มาตรการหรือการเพิ่มบทบาทในการตรวจสอบการดำเนินการ เป็นต้น

หลักการที่ 5

นิติบุคคลต้องมีระบบบัญชีที่ดี

5

“การมีระบบบัญชีที่ถูกต้อง โปร่งใส
และมีการตรวจสอบที่เป็นอิสระ
จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการปกปิดค่าใช้จ่าย
ที่ใช้เป็นสินบนได้”

หลักการที่

5

นิติบุคคลต้องมีระบบบัญชีที่ดี

“

การมีระบบบัญชีที่ถูกต้อง โปร่งใส และมีการตรวจสอบที่เป็นอิสระ จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการปกปิดค่าใช้จ่ายที่ใช้เป็นสินบนได้

”

ในการดำเนินธุรกิจ บ่อยครั้งที่ระบบบัญชีที่ซับซ้อนได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปกปิดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน ดังนั้น การจัดให้มีหรือพัฒนาระบบบัญชีที่มีความถูกต้อง แม่นยำและมีความโปร่งใส รวมถึงมีกลไกการตรวจสอบเพื่อควบคุมระบบการรายงานทางการเงิน ที่ดีนั้นย่อมเป็นปัจจัยสำคัญของมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลเพื่อป้องกันการให้สินบนที่มีประสิทธิภาพ

การมีระบบบัญชีที่ดีควรเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบาย โดยผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลต้องให้ความสำคัญต่อการมีระบบบัญชีที่เป็นไปตามหลักความถูกต้อง ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ และมีบทบาทในการตรวจสอบรายงานทางการเงินของนิติบุคคล เพื่อจะได้ทราบถึงความผิดปกติทางการเงิน

นอกจากนี้ ในขั้นตอนของการตรวจสอบ รวมถึงการจัดทำรายงานทางการเงินประจำปี นิติบุคคลควรมีการวางแผนและกระบวนการตรวจสอบบัญชีภายในกิจการ (internal audit) รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีภายนอกกิจการ (external audit) ที่สอดคล้องกับระบบต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคล

แนวปฏิบัติที่ดี

นิติบุคคลอาจพิจารณาหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้เพื่อจัดทำระบบบัญชีที่ดีและสามารถป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

- ▶ รายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตลอดจนการทำธุรกรรมต่างๆ ของบริษัทต้องมีการบันทึกอย่างถูกต้องและแม่นยำในบัญชีและบันทึกต่างๆ ของนิติบุคคล โดยมีรายละเอียดและหลักฐานประกอบ รวมทั้งมีการบันทึกตามลำดับเวลาที่ต้องการ

- ▶ ห้ามมิให้นิติบุคคลบันทึกรายการนอกบัญชี (off-the-book record) เพราะค่าใช้จ่ายที่ถูบันทึกนอกบัญชีเหล่านั้นมักไม่สามารถตรวจสอบได้ในรายงานทางการเงินของนิติบุคคล ทำให้มีโอกาสในการปกปิดการให้สินบน
- ▶ บัญชีและบันทึกต่างๆ ของนิติบุคคล ไม่ว่าจะถูกจัดเก็บในรูปแบบใดๆ ก็ตาม ควรได้รับการเก็บรักษาเพื่อป้องกันการถูกเปลี่ยนแปลงหรือทำลายไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่เจตนา รวมทั้งไม่ควรถูกทำลายก่อนที่จะสิ้นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อป้องกันการปกปิดหลักฐานการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ
- ▶ ธุรกรรมต่างๆ ควรมีการบันทึกอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์
- ▶ มีการคัดเลือกผู้ตรวจสอบบัญชีที่มีความเป็นอิสระ เป็นกลาง และมีความรู้ความเข้าใจในความเสี่ยงและกิจกรรมต่างๆ ภายใต้การดำเนินกิจการของนิติบุคคล รวมทั้งกำหนดให้มีการรายงานผลการตรวจสอบดังกล่าวต่อผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- ▶ นิติบุคคลควรจัดให้มีระบบการตรวจสอบบัญชีที่เป็นอิสระ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบโดยผู้รับผิดชอบภายในนิติบุคคลเอง หรือตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีอิสระ รวมทั้งสนับสนุนมิให้นำค่าใช้จ่ายที่เป็นสินบนไประบุเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ควรตระหนักถึงความสำคัญและจัดให้มีระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพและได้สัดส่วนเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจ รวมทั้งมีนโยบายและกระบวนการสำหรับการลงบันทึกและบัญชีที่ชัดเจนเช่นเดียวกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม องค์กรที่ดีด้วยขนาดของกิจการที่มีขนาดเล็กกว่า นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กจึงอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบเนื่องจากความซับซ้อนและจำนวนของบุคลากรและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจที่น้อยกว่า ทำให้ง่ายแก่การตรวจสอบ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้ เช่น

- ▶ มุ่งเน้นตรวจสอบบัญชีโดยให้ความสำคัญกับรายการที่มีความเสี่ยงจะนำไปสู่การให้สินบน (risk-based approach)
- ▶ มอบหมายให้ผู้บริหารคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ตรวจสอบระบบบัญชีโดยจัดให้มีการตรวจสอบเป็นระยะ ซึ่งอาจมีส่วนช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่ายของนิติบุคคล
- ▶ พิจารณาการใช้ระบบบัญชีอย่างง่ายสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ของกรมสรรพากร ซึ่งต้องการส่งเสริมให้นิติบุคคลจัดทำบัญชีชุดเดียว

หลักการที่ 6

นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหาร
ทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องกับ
มาตรการป้องกันการให้สินบน

6

“เจตนาารมณในการต่อต้านการให้สินบน
สามารถสะท้อนอยู่ในทุกขั้นตอน
ของการบริหารทรัพยากรบุคคล”

หลักการที่

6

นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหาร
ทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องกับ
มาตรการป้องกันการให้สินบน

“

เจตนาธรมณ์ในการต่อต้านการให้สินบนสามารถสะท้อนอยู่
ในทุกขั้นตอนของการบริหารทรัพยากรบุคคล

”

การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดีเป็นส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการให้สินบนภายในองค์กร นิติบุคคลต้องมีการผลักดันบุคลากรภายในองค์กรให้มีความตระหนักรู้และร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล โดยเจตนาธรมณ์ในการต่อต้านการให้สินบนสามารถสะท้อนอยู่ในทุกขั้นตอนของหลักการบริหารทรัพยากรบุคคล นับตั้งแต่การจ้างงาน การเลื่อนตำแหน่ง การประเมินผลงาน การให้ค่าตอบแทน ตลอดจนการจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรให้รับทราบและปฏิบัติตามมาตรการของนิติบุคคลได้อย่างถูกต้อง

แนวปฏิบัติที่ดี

นิติบุคคลอาจคำนึงถึงแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลดังต่อไปนี้ เพื่อส่งเสริมมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคลเอง

▶ ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน นิติบุคคลควร

> ศึกษาประวัติของบุคคลนั้น

> มีวิธีการคัดเลือกบุคคลที่พร้อมจะ

ยึดมั่นในเจตนาธรมณ์ต่อต้านการให้สินบนสอดคล้องกับเจตนาธรมณ์ของนิติบุคคล เช่น สอบถามทัศนคติเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตในสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจพบในการทำงาน

> ในสัญญาจ้างงานควรกำหนดให้ผู้ถูกว่าจ้างต้องปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการให้สินบน

▶ เมื่อมีการละเมิดนโยบายหรือกฎเกณฑ์ว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบน นิติบุคคลควรมีกระบวนการที่เหมาะสมและชัดเจนในการลงโทษหรือดำเนินการอื่นๆ ที่สมควร

- ▶ นิติบุคคลควรมีนโยบายที่ระบุว่าจะไม่ลงโทษพนักงานที่ทำให้นิติบุคคลสูญเสียโอกาสทางธุรกิจ เนื่องด้วยเหตุที่ปฏิเสธการให้สินบน รวมทั้งนิติบุคคลควรมีมาตรการคุ้มครองผู้รายงานการกระทำความผิดหรือเหตุน่าสงสัย เพื่อมิให้บุคคลเหล่านี้ต้องถูกกลั่นแกล้งหรือถูกลงโทษ
- ▶ การสร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามแนวทางเพื่อป้องกันการให้สินบน โดยอาจใช้วิธีการให้รางวัล หรือการประเมินผลการปฏิบัติงานที่อาศัยหลักเกณฑ์จากกิจกรรมต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคล เช่น การมีส่วนร่วมและผลงานในการฝึกอบรมตามมาตรการควบคุมภายในระดับของการให้การสนับสนุนมาตรการ หรือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมของนิติบุคคล
- ▶ นโยบายในการจ่ายค่าตอบแทนพิเศษ (Bonus) หรือค่านายหน้า อาจกระตุ้นให้บุคลากรให้สินบนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ เพราะฉะนั้น นิติบุคคลอาจจะบ่งชี้เงื่อนไขเกี่ยวกับค่าตอบแทนว่าไม่ครอบคลุมถึงกิจการที่ได้มาจากการให้สินบน
- ▶ ลูกจ้างทุกคนควรได้รับความรู้และการฝึกอบรมเกี่ยวกับนโยบายต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคลอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ โดยนิติบุคคลต้องมีการสื่อสารและการฝึกอบรมเพื่อเผยแพร่เกี่ยวกับมาตรการและนโยบายการต่อต้านการให้สินบนต่างๆ ให้บุคลากรภายในนิติบุคคลรับทราบ ซึ่งผู้บริหารควรมีบทบาทในการวางแผนทางสำหรับการจัดให้มีกิจกรรมดังกล่าว โดยเนื้อหาที่สื่อสารและใช้ในการฝึกอบรมควรปรับให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับผิดชอบและระดับชั้นของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนต้องครอบคลุมถึงนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติในกรณีต่างๆ เช่น การอนุมัติการรับรอง ของขวัญ ค่าอำนวยความสะดวก เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกสนใจที่จะรับฟังและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้มาตรการถูกนำไปปรับใช้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ทุกคนในองค์กร รวมถึงบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล ควรจะสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคลนั้นๆ ได้ ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติ (Code of conduct) โดยจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มแจกจ่ายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลทั้งหมด หรือการเผยแพร่ในเว็บไซต์ของบริษัท ตลอดจนมีการจัดช่องทางเพื่อให้คำปรึกษาในการปฏิบัติตามมาตรการ ฯลฯ อีกทั้งนิติบุคคลต้องไม่ปล่อยให้คู่มือแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวเป็นเพียงข้อมูลในกระดาษ

แต่มีการสนับสนุนอย่างจริงจังต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เท่าทันกับบริบทของการดำเนินธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลง

- ▶ นิติบุคคลควรจัดให้มีการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติ (Code of conduct) หรือมาตรการป้องกันการให้สินบนขององค์กร เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการฝึกอบรมและเพื่อให้มั่นใจว่าพนักงานจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- ▶ นิติบุคคลควรเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น หรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลนั้นๆ ในอนาคต

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาทางเลือก เช่น

- ▶ จัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติ (Code of conduct) เพื่อสื่อสารนโยบายของบริษัทให้แก่บุคลากรในนิติบุคคลให้มีความชัดเจน โดยสมาคมธุรกิจหรือกลุ่มของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กในธุรกิจประเภทเดียวกันอาจพิจารณาจัดทำคู่มือฉบับกลางที่ใช้ร่วมกันก่อนที่จะนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับความเฉพาะทางของกิจการของตนเอง
- ▶ การฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจต่อมาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากการให้ความรู้และฝึกอบรมภายในแล้ว ในกรณีที่นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ หรือมีความเกี่ยวข้องในลักษณะห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) กับนิติบุคคลขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมด้านทรัพยากรมากกว่า นิติบุคคลนั้นอาจขอเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันการให้สินบนกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ นั้น นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐและสมาคมธุรกิจต่างๆ อาจเป็นแหล่งข้อมูลและมีผู้เชี่ยวชาญที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือในการฝึกอบรมแก่นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กได้
- ▶ หน่วยงานเพื่อการต่อต้านการทุจริตและการให้สินบนทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ ล้วนมีโครงการหรือเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านการทุจริต เพื่อการเผยแพร่โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาอาศัยเครื่องมือสื่อสารและทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ในองค์กร

หลักการที่ 7

นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุน
ให้มีการรายงานการกระทำผิด
หรือกรณีมีเหตุน่าสงสัย

“นิติบุคคลต้องสนับสนุนการรายงาน
การกระทำผิดและมีมาตรการคุ้มครอง
ผู้ร้องเรียนเพื่อสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่น
ให้มีการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่”

หลักการที่

7

นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุน
ให้มีการรายงานการกระทำผิด
หรือกรณีมีเหตุน่าสงสัย

“

นิติบุคคลต้องสนับสนุนการรายงานการกระทำผิด
และมีมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียนเพื่อสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่น
ให้มีการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

”

การรายงานการกระทำผิดหรือเหตุน่าสงสัย รวมทั้งการรายงานข้อบกพร่องของมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน เป็นหลักการสำคัญที่จะช่วยให้นิติบุคคลสามารถป้องกันการกระทำผิดได้ทันทั่วทั้งที่ หรือยับยั้งความเสียหายที่อาจร้ายแรงมากยิ่งขึ้น หากปล่อยให้มีการกระทำผิดต่อไปโดยไม่ได้รับการแก้ไข อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลภายในที่รู้เห็นการกระทำผิดไม่กล้าออกมาเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวนี้ได้แก่ ความเกรงกลัวต่ออิทธิพลของคนในองค์กร เช่น การถูกกลั่นแกล้งคุกคาม การถูกให้ออกจากงาน การถูกกดดันจากบุคลากรในองค์กร เป็นต้น ดังนั้น นิติบุคคลจึงต้องมีระบบการรายงานการกระทำผิด หรือกรณีมีเหตุน่าสงสัยที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคคลเหล่านั้นในการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

- ▶ สร้างค่านิยมภายในของนิติบุคคลว่าการรายงานการกระทำความผิดเป็นเรื่องที่ควรกระทำ โดยผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดควรมีการประกาศนโยบายที่ชัดเจนว่านิติบุคคลนั้นสนับสนุนให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตให้สินบน และพนักงานหรือผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจจะไม่ถูกกลั่นแกล้งโดยเหตุอันเนื่องมาจากการรายงานข้อมูลโดยสุจริต

- ▶ นิติบุคคลต้องกำหนดผู้รับผิดชอบที่จะเป็นผู้ดำเนินการรับร้องเรียน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือแผนกภายในองค์กร หรืออาจจัดจ้างหน่วยงานภายนอกให้เป็นผู้รับร้องเรียนในขั้นตอนเบื้องต้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับการปกปิดสถานะ

- ▶ นิติบุคคลอาจจัดให้มีช่องทางการรายงานได้หลายวิธี ซึ่งต้องมีกลไกในการรับเรื่องร้องเรียนที่เข้าถึงง่าย มีความชัดเจน ปกปิดสถานะของผู้ร้องเรียนหากไม่ประสงค์เปิดเผยตนเอง รวมทั้งผู้ร้องเรียนสามารถติดตามผลการดำเนินการได้ เช่น การตั้งสายด่วน หรือการใช้ระบบคอมพิวเตอร์

- ▶ เมื่อมีการแจ้งเบาะแสหรือให้ข้อมูลดังกล่าวแล้ว นิติบุคคลต้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างจริงจังและรวดเร็ว โดยอาจมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินการแต่ละขั้นตอน รวมทั้งเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นความลับเพื่อให้ผู้ร้องเรียนเกิดความเชื่อมั่นว่านิติบุคคลมีมาตรการในการจัดการที่มีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้

ทั้งนี้ การรายงานการกระทำความผิดอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งบุคคลอื่น ดังนั้น จึงต้องมีการกลั่นกรองและตรวจสอบข้อเท็จจริงในเบื้องต้นว่าการร้องเรียนเป็นไปด้วยความสุจริตหรือไม่ หรือข้อร้องเรียนนั้นมีเหตุให้ควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดจริงหรือไม่ หากไม่ได้เป็นไปตามทั้งสองกรณี นิติบุคคลก็สามารถยุติการดำเนินการกับข้อร้องเรียนนั้น ในทางตรงกันข้าม หากเป็นการรายงานโดยสุจริตหรือมีเหตุให้ควรเชื่อว่ามีกระทำความผิด นิติบุคคลพึงกำหนดวิธีการดำเนินการกับข้อร้องเรียนนั้นต่อไป โดยอาจกำหนดเป็นบทลงโทษ มาตรการทางวินัย ภายในองค์กร หรือให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการสืบสวน สอบสวน หรือการให้ข้อมูลใดๆ เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

- ▶ นิติบุคคลกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียนที่กระทำการโดยสุจริต ซึ่งต้องให้ความเชื่อมั่นว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ถูกกลั่นแกล้ง ไล่ออก หรือได้รับผลกระทบในทางเสื่อมเสีย หากให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด

- ▶ นิติบุคคลจัดให้มีการอบรมเพื่อทำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรายงานการกระทำความผิด

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

สำหรับกรณีของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) นั้น เนื่องจากนิติบุคคลดังกล่าวมักมีพนักงานจำนวนไม่มาก จึงมีโอกาสร่วมมือกันตรวจพบการกระทำที่มีขอบได้ง่ายกว่านิติบุคคลขนาดใหญ่ ซึ่งนิติบุคคลอาจพิจารณามาตรการต่อไปนี้ เช่น

- ▶ ควรมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งบนพื้นฐานของความเชื่อและความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งต้องอาศัยนโยบายที่เข้มแข็งจากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุด
- ▶ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานมาพูดคุยปรึกษาหากพบกรณีที่น่าสงสัยที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน
- ▶ นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาแจ้งเบาะแสการกระทำความผิดมายังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อให้มีการดำเนินการต่อไป

หลักการที่ 8

นิติบุคคลต้องทบทวนตรวจสอบ
และประเมินผลมาตรการป้องกัน
การให้สินบนเป็นระยะ

8

“เนื่องจากความเสี่ยงต่อการให้สินบน
เจ้าพนักงานของรัฐอาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ
นิติบุคคลจึงต้องมีการทบทวนและประเมินผล
มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ
เพื่อปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมกับสถานการณ์”

หลักการที่

8

นิติบุคคลต้องทบทวนตรวจสอบและประเมินผล
มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ

“

เนื่องจากความเสี่ยงต่อการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ
อาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ นิติบุคคลจึงต้องมีการทบทวน
และประเมินผลมาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ
เพื่อปรับปรุงมาตรการให้เหมาะกับสถานการณ์

”

เนื่องจากการประกอบธุรกิจ นิติบุคคลอาจประสบกับความเปลี่ยนแปลงของปัจจัย
ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกอยู่เสมอ ทำให้สถานการณ์และความเสี่ยงต่อการให้สินบน
เจ้าพนักงานของรัฐเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในและรูปแบบการประกอบ
ธุรกิจ ตลาดการค้าการลงทุน ผู้ร่วมประกอบธุรกิจ กฎหมายหรือมาตรฐานการประกอบธุรกิจ
ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลควรจัดให้มีการตรวจสอบ
และประเมินผลมาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ เกี่ยวกับความเหมาะสม ความเพียงพอ
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพิจารณาว่าจะต้องมีการปรับปรุงมาตรการป้องกันการให้สินบน
ที่มีอยู่หรือไม่ อย่างไร

แนวปฏิบัติที่ดี

หลักการทบทวนตรวจสอบ และประเมินผลมาตรการป้องกันการให้สินบน อาจประกอบด้วย

- ▶ วิธีการทบทวนตรวจสอบมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล อาจทำได้
หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นกลไกการตรวจสอบภายในหรือภายนอก เช่น การพิจารณาผลตอบรับจาก
การฝึกอบรมพนักงาน การให้พนักงานตอบแบบสอบถามว่ามาตรการของนิติบุคคลที่มีอยู่สามารถ
ปรับใช้ได้จริงหรือไม่ หรือควรกำหนดมาตรการในเรื่องใดเพิ่มเติม อีกทั้งนิติบุคคลอาจเปรียบเทียบ
แนวปฏิบัติกับนิติบุคคลอื่นในธุรกิจประเภทเดียวกัน ซึ่งการทบทวนตรวจสอบนี้ควรทำเป็นระยะ
- ▶ การกำหนดผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบและประเมินผลให้ชัดเจน โดยบุคคลดังกล่าว
ต้องมีอิสระอย่างแท้จริง เช่น ผู้รับรองอิสระจากภายนอก
- ▶ เกณฑ์การประเมินอาจพิจารณาจากความเหมาะสม ความเพียงพอ ความมี
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการป้องกันการให้สินบนได้ เพื่อจะได้พิจารณาต่อไป
ว่าจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาตรการใดหรือไม่ อย่างไร เช่น นิติบุคคลอาจมีมาตรการ

การควบคุมภายในที่เหมาะสมกับความเสี่ยงต่อการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐแล้วและได้ผลตอบรับที่ดีจากพนักงาน อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการดังกล่าวอาจมีค่าใช้จ่ายที่สูงและมีความซ้ำซ้อนกัน ในบางแง่มุม ดังนั้น นิติบุคคลอาจพิจารณาปรับปรุงการดำเนินการบางประการเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนและใช้มาตรการอื่นที่มีความเหมาะสมมากกว่าแทนที่ เพื่อให้มาตรการทั้งหมดนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

- ▶ เมื่อได้ทำการตรวจสอบและประเมินมาตรการการป้องกันการให้สินบนแล้ว นิติบุคคลต้องรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการบริษัทหรือบุคคลที่เทียบเท่า หรืออาจมีการเปิดเผยให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

ในส่วนของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) นั้น อาจมีข้อจำกัดในแง่ของทรัพยากร เช่น บุคลากร เวลา และงบประมาณ อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบติดตามประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นนั้นจะช่วยลดต้นทุนโดยรวม เนื่องจากไม่ต้องเสียทรัพยากรในส่วนที่ไม่จำเป็น โดยนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจใช้วิธีตรวจสอบอย่างง่าย เช่น

- ▶ สอบถามข้อมูลและความคิดเห็นจากพนักงานและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล
- ▶ พิจารณาเอกสารทางการเงินและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ตัวอย่าง

การปรับใช้ มาตรการป้องกัน การให้สินบน

ตัวอย่างการปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบน

กรณีศึกษาต่อไปนี้เป็นเพียงตัวอย่างสมมติเพื่อเป็นแนวทางสำหรับนิติบุคคลในการนำหลักการของคู่มือฉบับนี้มาใช้กำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างมาตรการฯ ที่เสนอแนะนี้ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายใดๆ อีกทั้งไม่ใช่คำตอบตายตัวสำหรับทุกนิติบุคคล

ตัวอย่างที่ 1

การเลี้ยงรับรองและของขวัญ

บริษัท ก จำกัด นิติบุคคลไทย ประกอบธุรกิจผลิตและจำหน่ายยาและเวชภัณฑ์รักษาโรค โดยมีพนักงานขายผลิตภัณฑ์ให้แก่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลของรัฐในหลากหลายภูมิภาค ซึ่งจากการประเมินความเสี่ยงของบริษัทเกี่ยวกับการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ พบว่าบริษัท ก จำกัด มีความเสี่ยงสูงที่จะเกี่ยวข้องกับการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐจากการเลี้ยงรับรองและให้ของขวัญของพนักงาน บริษัท ก จำกัด อาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้เพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

- ◆ บริษัท ก จำกัด ควรตรวจสอบสถานะของบุคคลที่จะเป็นพนักงานขายก่อนตัดสินใจเลือกบุคคลนั้นเข้าทำงาน เนื่องจากบุคคลในตำแหน่งนี้มีโอกาสเลี้ยงรับรอง ให้ของขวัญ หรือติดต่อกับเจ้าพนักงานของรัฐโดยตรงในนามของบริษัทฯ โดยบริษัทอาจพิจารณาวิธีการดังนี้
 - ▶ สัมภาษณ์เกี่ยวกับมุมมองต่อการให้สินบน โดยครอบคลุมถึงมุมมองเกี่ยวกับการรับรองหรือให้ของขวัญเจ้าพนักงานของรัฐ
 - ▶ ตรวจสอบประวัติของบุคคลดังกล่าวว่าเคยมีความเกี่ยวข้องกับการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐหรือไม่ ซึ่งบริษัทฯ อาจพิจารณาหนังสือรับรองประวัติการทำงานจากสถานที่ทำงานเดิม
 - ▶ ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับเจ้าพนักงานของรัฐ

- ◆ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดสื่อสารนโยบายของบริษัทเรื่องการรับรองและให้ของขวัญเจ้าพนักงานของรัฐ ไม่ว่านโยบายจะห้ามมิให้กระทำ หรือสามารถให้กระทำได้ภายใต้เงื่อนไขและมูลค่าจำกัด เพื่อให้พนักงานขายในทุกพื้นที่รับทราบทั่วกัน รวมทั้งมอบหมายให้ผู้จัดการหรือหัวหน้าแผนกเน้นย้ำนโยบายดังกล่าวด้วย
- ◆ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของบริษัทสนับสนุนให้มีการจัดทำแนวทางการปฏิบัติหรือจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ (Code of Conduct) โดยเฉพาะในเรื่องแนวปฏิบัติการขายผลิตภัณฑ์ ซึ่งรวมถึงประเด็นการรับรองและให้ของขวัญ เพื่อให้พนักงานขายปฏิบัติตนได้ถูกต้องสอดคล้องกับนโยบายของบริษัทฯ
- ◆ มาตรการมีการกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับค่ารับรองและของขวัญในประเด็นต่อไปนี้
 - ▶ ข้อควรพิจารณาสำหรับค่ารับรองและของขวัญ (เช่น มูลค่า ช่วงเวลา ความบ่อยครั้ง)
 - ▶ ขั้นตอนการขออนุมัติ
 - ▶ การลงบัญชีที่ต้อง
- ◆ บริษัทจัดให้มีการอบรมพนักงานขายเป็นประจำเกี่ยวกับนโยบายต่อต้านการให้สินบน โดยเน้นย้ำเรื่องการรับรองและการให้ของขวัญเจ้าพนักงานของรัฐ เนื่องจากเป็นกรณีมีความเสี่ยงสูงจะเป็นสินบน ตลอดจนมีการทำแบบทดสอบเกี่ยวกับมาตรการในเรื่องดังกล่าวขององค์กร และรายงานผลไปยังผู้บริหาร
- ◆ นโยบายการจ่ายค่าตอบแทนที่คำนวณจากความสำเร็จในการขาย ควรมีเงื่อนไขระบุว่าต้องไม่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน เพื่อป้องกันมิให้พนักงานขายใช้การรับรองและให้ของขวัญเป็นสินบนจงใจเจ้าพนักงานของรัฐให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่
- ◆ กำหนดในสัญญาจ้างว่า พนักงานจะไม่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายหรือกฎระเบียบของบริษัทเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตและสินบน รวมทั้งบริษัทอาจเลิกสัญญาได้หากพนักงานขายเกี่ยวข้องกับการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

ตัวอย่างที่ 2

กิจการร่วมค้า

บริษัท ข จำกัด นิติบุคคลไทย ต้องการดำเนินกิจการร่วมค้ากับบริษัท เอ จำกัด นิติบุคคลต่างประเทศ และจะจดทะเบียนจัดตั้งเป็นนิติบุคคลแยกต่างหาก ในนาม บริษัท ขอเอ จำกัด เนื่องจากต้องการร่วมเสนอราคาในโครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคของรัฐบาล บริษัท ข จำกัด อาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้เพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

♦ ตรวจสอบสถานะ

- ▶ บริษัท ข จำกัด ประเมินความเสี่ยงจากการทำกิจการร่วมค้าในโครงการนี้ว่ามีความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐมากน้อยเพียงใด
- ▶ เนื่องจากโครงการดังกล่าวอาจทำให้บริษัท ต้องติดต่อกับเจ้าพนักงานของรัฐบ่อยครั้ง อีกทั้งยังเป็นโครงการที่มีมูลค่าสูง จึงอาจมีความจำเป็นตรวจสอบสถานะบริษัท เอ จำกัด โดยละเอียด โดยการรวบรวมเอกสาร การสัมภาษณ์ หรือสอบถามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมหรือยืนยันข้อมูล เป็นต้น

♦ ก่อนร่วมประกอบธุรกิจ นิติบุคคลอาจตกลงกันในประเด็นต่อไปนี้

- ▶ จัดให้มีผู้แทนของบริษัท ข จำกัด เป็นคณะกรรมการบริหารบริษัท ขอเอ จำกัด
- ▶ ขอคำมั่นเป็นลายลักษณ์อักษรในการปฏิบัติตามกฎหมายต่อต้านการให้สินบน และปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- ▶ กำหนดให้มีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐสำหรับกิจการร่วมค้า โดยมีรายละเอียดครอบคลุมในประเด็นสำคัญ เช่น การเลี้ยงรับรองและของขวัญ การตรวจสอบสถานะของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ การตรวจสอบบัญชี การอบรมพนักงาน การจัดให้มีช่องทางรายงานการกระทำความผิด เป็นต้น
- ▶ กำหนดบทลงโทษ เช่น การยกเลิกสัญญาหากคู่สัญญามีความเกี่ยวข้องกับการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ

♦ ระหว่างการดำเนินธุรกิจ

- ▶ ตรวจสอบการดำเนินธุรกิจและการปรับใช้มาตรการเพื่อป้องกันการให้สินบนของกิจการร่วมค้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบความสัมพันธ์กับลูกค้าที่เป็นเจ้าพนักงานของรัฐ รวมทั้งสัญญากับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับบริษัทกิจการร่วมค้าที่จะต้องไปกระทำการเพื่อหรือในนามของกิจการร่วมค้านั้น

ตัวอย่างที่ 3

การรายงานการกระทำคามผิด

บริษัท ค จำกัด นิติบุคคลไทยขนาดกลาง ประกอบธุรกิจค้าขาย เนื่องจากบริษัทฯ มีโอกาสเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานรัฐในโครงการจัดซื้อจัดจ้างเพิ่มมากขึ้น ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของบริษัท ค จำกัด จึงต้องการพัฒนาระบบและเพิ่มช่องทางการรายงานการกระทำคามผิด เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าพนักงานของรัฐ บริษัทฯ อาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้

- ◆ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของบริษัทสื่อสารกับพนักงานทุกระดับให้ร่วมกันต่อต้านการให้สินบนและสนับสนุนให้มีการรายงานการกระทำคามผิด เหตุุน่าสงสัย หรือข้อบกพร่องของมาตรการที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง รวมทั้งให้ความเชื่อมั่นว่าผู้ร้องเรียนจะได้รับความคุ้มครอง และมีการรักษาความลับของข้อมูล
- ◆ ผู้บริหารมอบหมายบุคลากรผู้รับผิดชอบการรับเรื่องร้องเรียน หรืออาจจัดจ้างหน่วยงานภายนอกในการจัดทำโปรแกรมหรือรับการร้องเรียนเพื่อปกปิดสถานะของผู้ร้องเรียน
- ◆ จัดทำคู่มือหรือเอกสารสำหรับการรายงานการกระทำคามผิด ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่อไปนี้
 - ▶ การกระทำที่เข้าข่ายเป็นการกระทำคามผิด หรือเหตุุน่าสงสัย
 - ▶ ช่องทางและวิธีการในการร้องเรียน
 - ▶ ขั้นตอนการดำเนินการกับข้อร้องเรียน
 - ▶ ให้ความเชื่อมั่นในการรักษาความลับของผู้ร้องเรียน
- ◆ จัดทำช่องทางการรายงานที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่น โทรศัพท์สายด่วนหรือระบบออนไลน์
- ◆ จัดการอบรมสำหรับพนักงานเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการรายงานการกระทำคามผิด รวมทั้งอาจมีแผ่นป้ายอธิบายขั้นตอนการรายงานซึ่งเผยแพร่ในบริเวณที่เห็นได้ชัดเจน
- ◆ จัดทำนโยบายส่งเสริมการรายงานโดยการให้ความคุ้มครองผู้ร้องเรียนว่าจะไม่ถูกลงโทษไล่ออก หรือกลั่นแกล้ง หากรายงานการกระทำคามผิดโดยสุจริต
- ◆ บริษัทมีการประเมินผลความเหมาะสมของระบบการรายงานการกระทำคามผิดขององค์กร

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

361 ถนนนนทบุรี ตำบลท่าทราย
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0-2528-4800-49
www.nacc.go.th/abas

